

Çevre Düzeni Planları ve Yetki Sorunları

Aslı Akay *

Özet: Günümüzde kentlerin kontrolsüz bir şekilde büyümesi ve kamunun ihtiyaçlarına nasıl cevap verebileceği ülkelerin önemli planlama sorunlarından. Yerleşim alanlarının düzenli ve planlı gelişim göstermesi için yapılması gereken en öncelikli konu; imar işlerinin belli bir program dahilinde, teknolojik ve bilimsel gelişmelerin ışığı altında, disiplinler arası ortak bir çalışma içinde nasıl yapılacağıdır. Türkiye'de en üst düzeyde yönlendirici ve bağlayıcı nitelikte olan fiziksel plan "çevre düzeni planı"dır. Bu çalışmada çevre düzeni planı ile ilgili olarak plan tanımları, yapım aşamaları, Çevre ve Orman Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, İl Özel İdareleri, Büyükşehir Belediyeleri gibi yetkili kurumlar ve bu kurumlar tarafından hazırlanan çevre düzeni planlarını yer verilmiştir. Türkiye'nin gündeminde yer alan çevre düzeni planları yapım ve onamasında idareler arasında yaşanan yetki karmaşasına ve bunların yansımalarına değinilerek çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çevre düzeni planları, planlama, yetki sorunları.

Giriş

Yerleşim alanlarının düzenli ve planlı gelişim göstermesi imar işlerinin belli bir program dahilinde, teknolojik ve bilimsel gelişmelerin ışığı altında, disiplinler arası ortak bir çalışma içinde koordineli bir şekilde yapılması ile mümkün olmaktadır. İmar kararları idarenin düzenleyici bir işlevi olup hukuki dayanaklarını kanunlardan almaktadır. Osmanlı Dönemi planlama geçmişinde 1848 yılında Ebniye Nizamnamesi ve 1882 yılında Ebniye Kanunu'nun çıktığı görülmektedir. Türkiye'nin planlama konusundaki ilk hukuki düzenlemesi Atatürk'ün direktifleri ile 1928 yılında çıkarılan "Ankara İmar Müdürlüğü'nün Kuruluş ve Görevleri'ni düzenleyen 1351 sayılı yasa ile olmuştur. Yasanın çıktığı yıl Başkent Ankara'nın imar planı yarışması açılarak plan yapma görevi Prof. Jansen'e verilmiştir. 1930 yılında 1580 sayılı "Belediyeler Yasası" ile bütün belediyelere imar planı hazırlatma zorunluluğu getirilerek kent çevresi ve bütünü belediyenin denetimine bağlanmıştır. 1933'de yürürlüğe giren 2290 sayılı "Belediye Yapı Yolları ve Kanunu" ile yapılaşmaya bir düzen getirilmiştir. 1933'te İller Bankası, 1946 yılında Türkiye Emlak Kredi Bankası kurulmuştur. 1948 yılında 5228 sayılı "Bina Yapımı Teşvik Yasası" ile 1953 yılında 6188 sayılı "Bina Yapımını Teşvik ve İzinsiz Yapılar Hakkında Kanun" çıkartılmıştır. 1956 yılında 6758 sayılı "İmar Kanunu" ile belediye sınırları içinde ve mücavir alanlarda planlama ve yapılaşma esaslara bağlanmıştır. 1958 yılında İmar ve İskan Bakanlığı Türkiye'deki imar uygulamalarını düzenlemek ve uygulamakla yükümlü olarak ku-

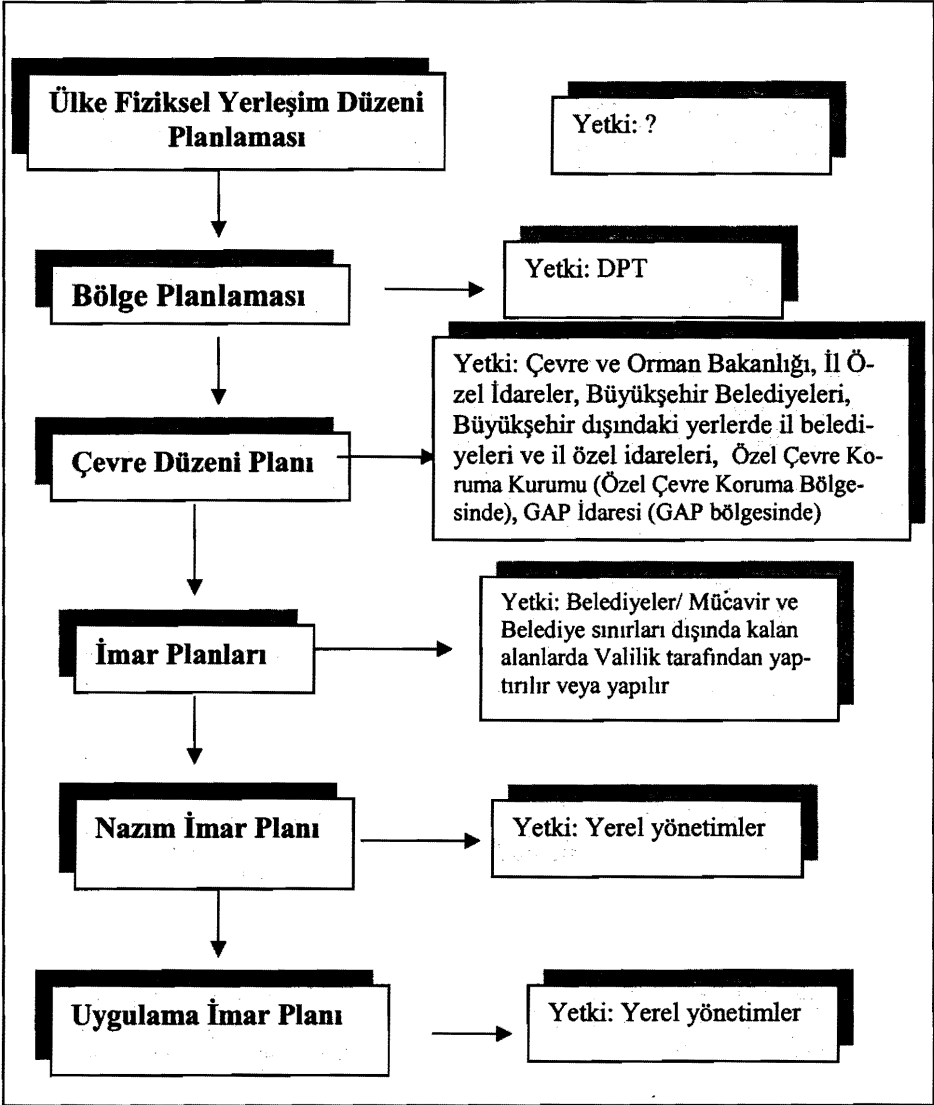
* Dr., TODAİE.

rulmuştur. 1980'li yıllardan sonra ülkemizde bazı yeni idari düzenlemelere gidilmiştir. Bakanlıkların yeniden organizasyonu kapsamında 13.12.1980 gün ve 180 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile İmar ve İskan Bakanlığı birleştirilerek Bayındırlık ve İskan Bakanlığı haline gelmiştir. 1924 ve 1961 Anayasalarında imar planı kavramına tam olarak değinilmemesine rağmen 1982 Anayasasında planlamaya ait yeni ilke ve hedefler belirlenmiştir. 1984 yılında 209 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığının görevleri yeniden düzenlenerek yeni yetki ve görevler tanımlanmıştır (Ünal 1996;15-19).

Planlama, kavram olarak ulusal ölçekte bir ülkenin yaşam kalitesinin (ekonomik, sosyal, psikolojik) sağlanması ve yaygınlaştırılması için sahip olunan sınırlı doğal ve kültürel kaynakların değerlendirilme şekline karar verilmesidir. Bu karar verme süreci: amir ve zorlayıcı nitelik taşıyan kullanım kararlarını; yönlendirici nitelik taşıyan yerleşme; sınırlayıcı nitelik taşıyan koruma kararlarını içerir. Planlar ülke fiziksel yerleşim düzeni planlaması, bölge planlama, çevre düzeni planı, imar planı, nazım imar planı, uygulama imar planı olarak 6'ya ayrılır (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 1995: 15-17). 3194 sayılı İmar kanununun 5. Maddesinde kanunda belirtilen bazı terimlerin tanımları yapılmıştır. Ancak planlama kademelenmesinde diğer planlama kademeleri ayrıntılı olarak tanımlandığı halde en üstte yer alan ülke fiziksel yerleşim düzeni planı ile ilgili olarak herhangi bir tanımın ve görevli kuruluşun kanunda yer almaması önemli bir noktadır. Bu plan kademesi ülkemizde maalesef uygulanmada işlevsiz kalmıştır. İmar kanununda bölge düzeyinde sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, etkinlikleri ve altyapının dağılımını belirleyen planlama bölge düzeyinde planlama olarak adlandırılır. Çevresinden bağımsız ele alınması mümkün olmayan yerleşimlerde ülke ve bölge planlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi alan kullanım kararlarını belirleyen planlar ise "çevre düzeni planı" olarak tanımlanır (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 1995: 15-17). Buna göre çevre düzeni planı; ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanılması kararlarını belirleyen plandır. Nazım imar planı; varsa bölge veya çevre düzeni planlarına uygun olarak halihazır haritalar üzerine, yine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak çizilen ve arazi parçalarının; genel kullanım biçimlerini, başlıca bölge tiplerini, bölgelerin gelecekteki nüfus yoğunluklarını, gerektiğinde yapı yoğunluğunu, çeşitli yerleşme alanlarının gelişme yön ve büyüklükleri ile ilkelerini, ulaşım sistemlerini ve problemlerinin çözümü gibi hususları göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere düzenlenen, detaylı bir raporla açıklanan ve raporuyla beraber bütün olan plandır. Uygulama İmar Planı; tasdikli halihazır haritalar üzerine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak nazım imar planı esaslarına göre çizilen ve çeşitli bölgelerin yapı adalarını, bunların yoğunluk ve düzenini, yolları ve uygulama için gerekli imar uygulama program-

larına esas olacak uygulama etaplarını ve diğer bilgileri ayrıntıları ile gösteren plandır (bayindirlik.gov.tr, 2002) (mevzuat.basbakanlik.gov.tr, 2006).

Çizelge 1. Plan türleri ve yetkili kurumlar

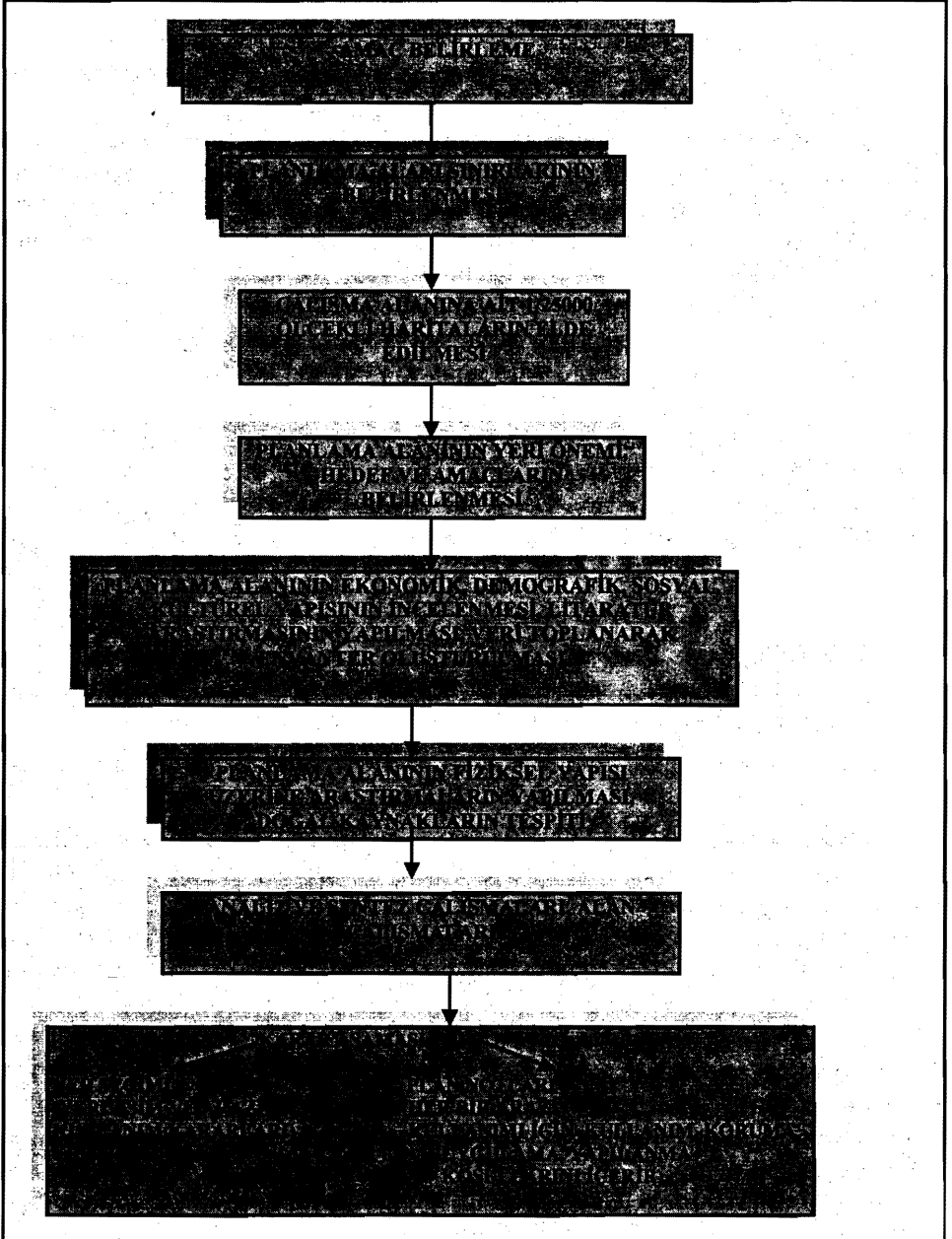
Kaynak: (Bayındırlık ve İskan Bak., 1995) (bayindirlik.gov.tr, 2002)
(mevzuat.basbakanlik.gov.tr, 2006)

Çevre Düzeni Planları ve Aşamaları

Çevre düzeni planları "planlama amaçlarına uygun olarak saptanan veya çevresel bütünlüğe sahip alanlarda farklı alan kullanım (kentsel, kırsal, tarım, konut, sanayi, turizm, ulaşım gibi) türlerine ait yer seçimi kararlarını, doğal kaynakların, tarihi dengelerin ve toplum yararının korunmasına ilişkin ilkelerle koruma-kullanım dengesi içinde bütünleştiren daha alt ölçekteki planlara yol gösterici ve planıcı, yatırımcı, uygulamacı sektörler ve kişiler için bağlayıcı planlardır şeklinde ayrıntılı olarak tanımlanabilir. Çevre düzeni planları bölge-alt bölge ölçeğindeki plan kararlarını ayrıntılı bir şekilde detaylandıran, planlamada doğal kaynakların korunmasını gözeten bir aşamadır. Çevre düzeni planlama aşamasında ilk aşama; bilgi toplama aşamasıdır. Toplanan bilgiler, arazi çalışmaları, yöreye ait daha önce yapılan çalışmalar, projelerden yararlanılarak karar aşamasına gelinmektedir. Kararlar planda yer seçimini gösteren çizimler ve plan notlarında yer alan hükümlerle ifadelendirilerek onaylanmaktadır (Eke, 1995:34-35). Çevre düzeni planlaması, seçilen ve sınırları belirlenen çevresel bütünlüğü olan alanlarda, kentsel ve kırsal yerleşme, tarım, konut, sanayi, turizm, ulaşım gibi farklı arazi kullanım biçimleri ve istemleri arasında yer seçimi ve eşgüdüm sağlanması, doğal kaynakların, kültürel, tarihi değerlerin korunması ve en uygun biçimde kullanılması için düzenlenen bir planlamadır.

Çevre düzeni planları; ilgili idareler, planıcı, yatırımcı, uygulayıcı sektörlerle kişiler için kesin bağlayıcı niteliği ile uyulması gereken, bugünkü fiziksel planlama kademelenmesi içerisinde uygulamada en üst ölçekteki planlardır (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 1998). Çevre düzeni planlarının aşamaları şekil 1'de verilmiştir. Planın onayından sonra plan, plan notları ile birlikte ilgili Valilik ve Belediyeye gönderilmektedir. İmar Kanunun 9. maddesine göre onaylanan bu planlara uyulması zorunludur. Bu planlar plan notları ile bir bütündür. Plan notları ile alt ölçekte planlama yapılacak alanlar, bu planların planlama ilkeleri, planlama süreci, plan yapılmadan uygulamaya geçilecek alanlarla ilgili detaylı uygulama ve yapılanma koşulları, koruma alanlarının koruma koşulları ve bunlara uygun kullanım kararları açıklanmaktadır. Bu yüzden çevre düzeni planları belediyelerin meskun ev gelişme alanları ile belediye ve mücavir alan sınırları içinde kalan kısımları için alınan kullanım kararları konusunda önem taşımaktadır. Belediyelerce yapılan alt ölçekli planlarda çevre düzeni planı ile getirilen hüküm ve kararlara uyulması zorunludur. Türkiye'de en üst düzeyde yönlendirici ve bağlayıcı nitelikte olan fiziksel plan "çevre düzeni planı"dır. Bu planlar kapsamında belediyelerin yerleşme alanları da belirlenmiştir. 1990 sonrasında yapılan planlarda belediyelere ve farklı sektörlerle dayalı gelişme göstermesi beklenen kırsal yerleşimler için gelişme alanları ayrılmıştır. Ancak planların yapıldığı sırada köy iken onama tarihinden sonra belediye olan yerleşimlerin imar planı yapım çalışmaları sırasında çevre düzeni planlarında gerekli düzenleme ve değişiklikler yapılmaktadır.

Şekil 1. Çevre Düzeni Planları yapım aşamaları

Kaynak: (Tekinbaş 1995)

Çevre Düzeni Planları Hazırlama ve Onama Yetkisine Sahip Kurumlar

1960'lardan itibaren özellikle kıyı bölgelerinde başlayan sağlıksız ve düzensiz yerleşmeleri ve yapılaşmayı kontrol edebilmek için 6785 sayılı İmar Kanunu çerçevesinde mülga İmar ve İskan Bakanlığı tarafından 1984 yılına kadar ülke genelinde 80'e yakın 1/25000 ölçekli çevre düzeni planı yapımı ve onaması yapılmıştır. Ancak 1980'li yıllarda Türkiye'de planlama konusunda yeniden yapılanma sürecinde İmar ve İskan Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı birleştirilmesi ile bu bakanlığın alt ölçekteki (Nazım ve Uygulama İmar Planı) planlama yetkisi 11.11.1985 tarihinde yürürlüğe giren 3194 sayılı İmar Kanununun 8. Maddesi ile Belediye ve Mücavir alan sınırları içinde belediyeye, dışında ise valiliklere verilmiştir. Bu yetki devri ile 1986-1990 yılları arasında belediyelerin gerek teknik kadrolarını güçlendirememeleri gerekse belediyelerce onaylanan çevre düzeni planı değişikliklerinin kullanım kararları açısından birbiriyle ilişkisi olmayan parçacı plan anlayışı şeklinde gerçekleşmesi gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine Bayındırlık ve İskan Bakanlığı 22.02.1990 tarih ve 3205 sayılı ikinci bir Genelgeyle yerel yönetimlerin çevre düzeni planı ile ilgili yetkilerini iptal ederek çevre düzeni planı yapma ve onama yetkisini bu doğrultuda kullanmaya 2002 yılına kadar devam etmiştir. 2002 yılına kadar çevre düzeni planları 3 kuruluş tarafından onaylanmaktaydı. Bunlar:

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı,

2872 sayılı Çevre Kanunun 9. Maddesine göre Bakanlar kurulunca Özel Çevre Koruma Bölgeleri ilan edilen yerlerde Çevre Bakanlığı'na bağlı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı,

Görev alanına giren illerde 388 sayılı KHK ile kurulan Başbakan'lığa bağlı Güney Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Kurumu'dur.

Ancak 2002 yılında Çevre ve Orman Bakanlığı çevre düzeni planları konusunda Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile yetki sorunu yaşamaya başlamış, iki bakanlık arasında süregelen genelgelerle yetki savaşı sürecine 2005 yılında yeni bir kurum daha katılmıştır. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile İl Özel İdarelerine iki farklı planlama yetkisi tanımlanmıştır. 04.03.2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 6. maddesi (a) bendinde "Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; ilin çevre düzeni planı, bayındırlık ve iskan, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binaların yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde yapmakla görevli ve yetkilidir" ve (b) bendi ikinci fıkrasında "İl çevre düzeni planı; valinin koordinasyonunda, Büyükşehirlerde; Büyükşehir belediyeleri, diğer illerde il belediyesi ve il özel idaresi ile birlikte yapılır. İl çevre düzeni planı belediye meclisi ile il genel meclisi tarafından onaylanır" hükümleri getirilmiştir. Strate-

jik plan ve il çevre düzeni planı yapma yetkisi yeni mevzuatla getirilen uygulamalardır. Mekansal bir plan olan çevre düzeni planı Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı arasında yaklaşık 4 yıl süren bir genelgeler savaşına dönüştükten sonra şimdi de Çevre ve Orman Bakanlığı ve İl Özel İdareler arasında yetki sorunlarına yol açmaktadır. Ülkemizde planlama ile ilgili yasal ve yönetsel süreçlerin çok başlı olması, rant ve siyasal kaygılar ile planlarda hem kademelenmeye uygunluk hem de bütünlüğün sağlanması açısından önemli sorunlar yaşanmaktadır. Bu çalışmada çevre düzeni planı ile ilgili olarak yaşanan kargaşada hangi kurumun hangi ölçekte çalışma yaptığının öncelikle tespitinden yola çıkarak kurumsal bazda yapılan çevre düzeni planları ortaya konmuştur. Bunlar Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın, Çevre ve Orman Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu'nun, GAP Özel İdaresi'nin çevre düzeni plan çalışmaları olarak ayrı ayrı ele alınmıştır.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın Çevre Düzeni Planı Çalışmaları

Eke (1995) çevre düzeni planının imar kanunun 5. Maddesinde tanımının yapıldığını belirtmiş ve çevre düzeni planlarının yapımı ve onay süreci hakkında imar yasasında başka özel bir madde yer almamasına rağmen 9. maddenin genelde çevre düzeni planlarını da kapsadığını belirtmiştir. 3194 sayılı İmar Yasası'nın 9. Maddesi kapsamında tanımlanan ve özel kanunlara (2782 sayılı Çevre Kanunu ile belirlenen özel çevre koruma bölgeleri, 388 sayılı K.H.K. ile belirlenen GAP sınırlarına ait alanlar) tabi olmayan alanların çevre düzeni planları anılan madde hükmü uyarınca onaylanmaktadır.

Çevre düzeni planları 3194 Sayılı İmar Kanunu ile tanımlanan; ancak yapım ve onama süreçleri konusundaki kurallara açıklıkla yer verilmeyen, üst ölçekte yönlendirici, belirleyici, yol gösterici, kısıtlayıcı, sektörler arası ilişkiler ve düzenlemeleri, koruma kullanma dengesini oluşturan nitelikte planlardır. Bu planlama çalışmaları 3194 Sayılı İmar Kanununun 9.maddesi kapsamında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na yapılmakta ve/veya yaptırılmaktadır. İmar Planlama çalışmaları Planlama ve İmar Genel Müdürlüğü'nce sürdürülmekte iken 3194 sayılı İmar Kanununun yürürlüğe girmesi ile belediye sınırları içinde plan yapma, yaptırma ve onama yetkisi belediyelere devredilmiştir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na verilen planlamaya ilişkin görevler İmar Proje Dairesi Başkanlığı'na yürütülmektedir. 3194 sayılı İmar Yasası'nın 9. Maddesi uyarınca onanlı olan veya 22.2.1990 tarihinden sonra anılan madde kapsamında Mülga İmar ve

¹ Madde 9- " Bakanlık gerekli görülen hallerde, kamu yapıları ile ilgili imar planı ve değişikliklerinin, umumi hayata müessir afetler dolayısıyla veya toplu konut uygulaması veya Gecekondu Kanununun uygulanması amacıyla yapılması gereken planların ve plan değişikliklerinin, birden fazla belediyeyi ilgilendiren metropolen imar planlarının veya içerisinden veya civarından demiryolu veya karayolu geçen, hava meydanı bulunan veya havayolu veya denizyolu bağlantısı bulunan yerlerdeki imar ve yerleşme planlarının tamamını veya bir kısmını, ilgili belediyelere veya diğer idarelere bu yolda bilgi vererek ve gerektiğinde işbirliği sağlanarak yapmaya, yaptırmaya, değiştirmeye ve re'sen onaylamaya yetkilidir".

İskan Bakanlığınca veya ilgili idarelerce onanlı olan çevre düzeni imar planlarındaki plan değişiklikleri incelenerek onaylanmakta veya ret edilmektedir. Yine 3194 sayılı İmar Yasası'nın 9. Maddesinde tanımlanan kapsamdaki konularda her ölçekteki imar planlarını onaylamakta ve onanan bu planlardaki plan değişiklikleri yapılmaktadır. 2002 yılı itibarı ile onaylanan Çevre Düzeni Planları 145'in üzerindedir (Ek 1).

17 Ağustos Kocaeli ve 12 Kasım Düzce Depremleri sonucunda konut ve işyerleri yıkık/ağır hasara uğrayan ailelerin barınacağı ve gelecekte kentin gelişeceği alanları belirlemek amacıyla hazırlanan afet riskini ve etkilerini azaltacak önerileri de içeren "Adapazarı Kuzey Gelişim Bölgesi Çevre Düzeni Planı" ve "Kocaeli Kuzey Doğu ve Güney Gelişim Bölgeleri Çevre Düzeni Planı"da Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca onaylanmıştır. Afetzedeki Yerleşim Alanları, Alt Ölçekli Planlama Çalışmaları, deprem psikolojisi göz önünde tutularak Sakarya, Kocaeli, Yalova, Bolu ve Düzce illerinde toplam 17 farklı alanda, 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Nazım ve Uygulama İmar Planları, Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca onaylanmıştır. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından; Kocaeli ve Sakarya illerinde onaylanan 1/25000 ölçekli çevre düzeni planlarında afet konutlarının yer alacağı, uygulama yapılacak kentsel gelişme alanlarında; afet konutları yerleşim düzeni, yaya-trafik ulaşım şeması, sosyal teknik altyapısı ve kentsel açık alanları ile bu arazi kullanımlarının birbirleriyle ilişkisini düzenleyen 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Nazım ve Uygulama İmar Planlarının, büyük bir kısmı İller Bankası Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır.

Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Çevre Düzeni Planı Çalışmaları

İmar Kanununun 5. Maddesinde tanımlanan çevre düzeni planları planlama alanı içinde yer alacak kullanımlara ilişkin ana kararları belirlemektedir. Bu planlarda planlama alanı makro ölçekte ele alınarak belli bir projeksiyon döneminde fiziki yönlendirilmesi amaçlanmaktadır. 2002 yılı öncesinde Çevre Bakanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumluluğunun düzenlendiği 443 sayılı KHK amaç maddesinde "*kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun ve verimli şekilde kullanılması ve korunması, ülkenin doğal bitki ve hayvan varlığı ile doğal zenginliklerinin korunması, geliştirilmesi ve her tür çevre kirliliğinin önlenmesi için Çevre Bakanlığının kurulmasına, teşkilat ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemektir*" şeklinde belirtilmiştir (Çevre Bakanlığı, 2002). Çevre Bakanlığınca hedeflenen bu amaç ancak üst ölçekte alınan arazi kullanım kararları ile mümkündür şeklinde savunulmakta ve yine aynı KHK'nin 2. maddesi c bendinde "*dengeli ve sürekli kalkınma amacına uygun olarak ekonomik kararlarla ekolojik kararların bir arada düşünülmesine imkan veren rasyonel doğal kaynak kullanımını sağlamak üzere kalkınma planları ve bölge planları temel alınarak çevre düzeni planları hazırlamak veya hazırlatmak, onaylamak ve uygulanmasını sağlamak görevinin Çevre Bakanlığında ol-*

duğu" belirtilmiştir. Çevre Bakanlığı bu maddeye dayanarak Özel Çevre Koruma Bölgeleri haricinde de çevre düzeni planı yapma, onaylama yetkisinin kendisinde olduğunu belirtmiş ve yönetmelikler, genelgeler çıkararak çoğu 2001 yılında olmak üzere 16 adet çevre düzeni planını onaylamıştır. Çevre Bakanlığı'nın Orman Bakanlığı ile birleştirilmesiyle 08.05.2003 tarih ve 25102 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 2.maddesinin (h) bendi ve 10.maddesinin (c) bendi ile "çevre düzeni planlarını hazırlamak veya hazırlatmak, onaylamak, uygulanmasını sağlamak" görevi Çevre ve Orman Bakanlığı'na verilmiştir. Bu maddeye göre Bakanlık tarafından hazırlanarak onaylanan planların listesi ek 2'te verilmiştir. Bakanlık tarafından hazırlanarak uygulanan bu planların içinde dikkati çeken 2001 yılında Mersin ve Antalya Büyükşehir Belediyelerinin katı atık düzenli depolama alanlarının çevre düzeni planlarının hazırlanmasıdır. Yetkinin Bayındırlık ve İskan Bakanlığı olduğu dönemlerde daha önce bu tür katı atık depolama alanları çevreleri için çevre düzeni plan uygulamaları yapılmamıştır. Plan tanımında da belirtildiği gibi daha üst ölçek ve farklı alan kullanımları için hazırlanan planların atık depolama alanları çevresi için yapılması çevre düzeni plan tanımına uymamaktadır. Bu tür alanların çevresi için çevre düzenleme çalışmaları ve rehabilitasyon çalışmaları gerçekleştirmek plan kademelenmesi açısından yapılan yanlış bir uygulamadır.

Çevre ve Orman Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu'nun Çevre Düzeni Plan Çalışmaları

Kanunla verilen yetkiye göre Özel Çevre Koruma Bölgelerinde bulunan alanların Çevre Düzeni Planı yapım ve onay işlemleri Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı'na yapılmaktadır. Özel Çevre Koruma Bölgelerinde doğal kaynakların yönetiminin yanı sıra kültürel mirasın korunmasına ilişkin çalışmalar yapılmakta, araştırmalar sonucunda arkeolojik ve kentsel sit alanlarında koruma ve yapılaşma şartları belirlenmekte; yerleşimlerin genel yapısı, mimari dokusu ve yöresel mimari özelliklerini koruyarak ve geliştirerek devamını sağlayacak şekilde yapılaşmalar yönlendirilmekte, 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni, 1/5000 ölçekli Nazım ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planları yapılmaktadır. 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planları ve revizyonları ÖÇK tarafından diğerleri ise Belediyeler tarafından veya ihale yoluyla gerçekleştirilmekte ve ÖÇK tarafından onaylanıp, yerel yönetimler tarafından uygulanmaktadır. Kurum tarafından 11 adet 1/25.000'lik Çevre Düzeni Planı ve 67 adet 1/ 5000'lik Nazım İmar Planı onaylanmıştır. Planların uygulaması 3194 sayılı İmar Kanunu hükümlerine göre mücavir alan sınırları içinde belediyelerin; bu alanlar dışında Valiliklerin yetki ve sorumluluğu altındadır. Bu kapsamda onaylanan planlar çizelge 2'te verilmiştir.

**Çizelge 2. Çevre Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu
Başkanlığı'nca Onaylı Çevre Düzeni Planları**

Yılı	Adı
1989	Fethiye Dalaman Çevre Düzeni Planı
1989	Gökova Çevre Düzeni Planı
1991	Köyceğiz Dalyan Çevre Düzeni Planı
1991	Patara Muğla Antalya Çevre Düzeni Planı
1991	Kekova Çevre Düzeni Planı
1991	Göksu Deltası Çevre Düzeni Planı
1991-1996	Gölbaşı Çevre Düzeni Planı
1993	Belek Çevre Düzeni Planı
1993	Pamukkale Çevre Düzeni Planı
1993	Ihlara Çevre Düzeni Planı
1994-1997	Datça Bozburun Çevre Düzeni Planı

Kaynak: (Çevre Bakanlığı, Özel Çevre Koruma Kurumu, 1998) (occkb.gov.tr, 2006)

GAP Özel İdaresi Çevre Düzeni Plan Çalışmaları

GAP Özel İdaresi tarafından GAP Master Planı çerçevesinde ve daha sonra yaptırılan GAP Ulaşım ve Altyapı Projesi kapsamında, gelişme potansiyeli yüksek olan alt-bölgelerin 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planları yapılmıştır. Çevre Düzeni Planları ile önemli kentsel yerleşmelerin yakın çevresinin makro ölçeekte arazi kullanım kararları ile ulaşım bağlantılarının düzenlenmesi amaçlanmıştır. İdarece yaptırılan Çevre Düzeni Planları çizelge 3'te belirtilmiştir (gap.gov.tr, 2002-2006):

Çizelge 3. GAP İdaresi tarafından onaylanan Çevre Düzeni Planları

Çevre Düzeni Planı	Yılı
Adıyaman Çevre Düzeni Planı	1993
Batman Çevre Düzeni Planı	1994
Diyarbakır Çevre Düzeni Planı	1993
Gaziantep Çevre Düzeni Planı	1993
Kilis Çevre Düzeni Planı	1993
Mardin - Kızıltepe Çevre Düzeni Planı	1993
Şanlıurfa Çevre Düzeni Planı	1993
Nizip - Birecik Çevre Düzeni Planı	1993
Viranşehir Çevre Düzeni Planı	1993

Kaynak: (gap.gov.tr, 2002-2006)

Çevre Düzeni Planları Konusunda Yaşanan Yetki Kargaşası

Çevre düzeni planlarının yapılması, yaptırılması ve onaylanması ile ilişkin işlemler, 1958 yılından beri 6785 sayılı İmar Kanunu uyarınca Mülga İmar ve İskan Bakanlığı tarafından ve bu Bakanlığın Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile birleşmesi sonucunda kurulan Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca 180 ve 209 sayılı KHK'ye ve 3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca yapılmaktaydı. Çevre düzeni planı yapma ve onaylama yetkisinin 2002 yılında Çevre Bakanlığı tarafından kullanılmak istenmesi ve bu yönde çıkartılan Yönetmelik ve Genelgeler sonucunda çeşitli kamu kurum ve kuruluşlar, valilikler, belediyeler açısından uygulamada tereddütler olmuş, söz konusu yetkinin kullanılmasında ve bir kamu hizmetinin yerine getirilmesinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ve Çevre Bakanlığı arasında yetki kargaşası ortaya çıkmıştır (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2002a). Oğuz ve Çakılcıoğlu (2002) tarafından Gönül Tankut'un, 1988 yılında "Türkiye 12. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumunda" "Şehircilik, Hukuk ve Yönetim İlişkileri" konulu değerlendirmesinde: "Bölge Planlarının ve Çevre Düzeni Planlarının kimin tarafından üretileceği, kim tarafından onaylanacağı ve bu planların nitelikleri, birbirleri ile tutarlılıkları en yakın zamanda ele alınıp belirlenmesi gereken çok önemli konulardır" şeklinde bu konuyu vurguladığı belirtilmiştir. Çevre düzeni planı hazırlama, uygulama ve onama yetkisiyle ilgili olarak kurumlar arasından yaşanan davalar, çıkartılan genelgeler, ilgili kanunlar ayrıntıları ile Ek 2'de verilmiştir. Bu yetki kargaşasını tarihsel süreçte göre şu şekilde özetlemek mümkündür:

180 ve 209 sayılı KHK'ye ve 3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca çevre düzeni planı yapma ve onama yetkisini 2002 yılına kadar kullanan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca Çevre Bakanlığı'nın bu yetkiyi istemesinin temel dayanaklarından birini 3194 sayılı İmar Kanununda, 5. maddede tanımlanan çevre düzeni planlarını yapan mercii hakkında hüküm bulunmadığıdır. Buna Bayındırlık ve İskan Bakanlığı "eğer yasa koyucu tarafından çevre düzeni planları yapma yetkisi kendilerine verilmemiş olsaydı 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. Maddesinde tanımlanan "Bölge Planları"nda" olduğu gibi tanımdan sonra bu planı yapacak kurumun ismi özellikle belirtilmiş olması gerekirdi. Yine bu konu Kanunun 8/b maddesinde görülmektedir. 3194 sayılı İmar Kanunu'nun tüm hükümlerinin uygulanmasından sorumlu Bayındırlık ve İskan Bakanlığı çevre düzeni planı kavramı tanımından önce belirtilmiş ve kavramın açıklanmasında da Bayındırlık ve İskan Bakanlığının ismi bir daha yer almamıştır" şeklinde açıklama getirmiştir.

² Gönül Tankut, Şehircilik Hukuk ve Yönetim Sorunları Kolokyum Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme, Türkiye 12. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumunda, Ankara, 1988.

Tekinbaş (1995) ve Eke (1995) Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na bu yetkinin İmar Kanununun 9. Maddesi ile verilmiş olduğunu belirtmektedir. Çevre Bakanlığı'nın Kuruluş ve görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2/c maddesinde yer alan Çevre Bakanlığı'nın yapım ve onay görevi verilen çevre düzeni planı tanımını irdelerken "dengeli ve sürekli kalkınma amacına uygun olarak, ekonomik kararlarla ekolojik kararların bir arada düşünülmesine imkan veren, rasyonel doğal kaynak kullanımı sağlamak üzere, kalkınma planı ve bölge planı temel alınarak hazırlanacak planlardır" olarak değerlendirir. Bu tanımda ekolojik boyut ağırlıklı olduğu halde imar kanununda getirilen tanım daha çok arazi kullanma kararlarının dağılımına yöneliktir. Bu konuda da Bayındırlık ve İskan Bakanlığının 1990, 1991, 1992 tarihlerinde yayımladığı Genelgeler bulunmaktadır. 1986 yılında Anayasa Mahkemesi'nde fiziksel planlama ile ilgili olarak merkezi otoritenin Bayındırlık ve İskan Bakanlığında olduğunu 1986/22 sayılı kararında belirtmiştir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Çevre Bakanlığı'nın yetkinin kendisinde olması gerektiği iddiasını Çevre Kanunu ve Çevre Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri hakkındaki KHK'ye atıfta bulunarak 2. maddesinde sadece çevre düzeni planı onayı yetkisinden bahsedilmekte ancak gerek anılan kararnamede gerekse çevre konusunda esas oluşturan 2872 sayılı Çevre Kanununda çevre düzeni planlarına ilişkin tanım olmadığı gibi yapımı konusunda da hiçbir hükmün bulunmadığını belirtmiştir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na verilen onama yetkisine Çevre Bakanlığı'nın 4.11.200 tarih ve 24220 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Çevre Düzeni Planlarının Yapılması Esaslarına Dair Yönetmelik" ile müdahale ettiğini savunmuştur.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca fiziksel planlamanın esasını oluşturan 3194 sayılı İmar Kanununda merkezi ve yerel yönetimin bu yetkiyi ne zaman, nerede ve hangi hallerde kullanacağı Kanunun 4, 8, 9 ve 44. maddelerinde yer almaktadır. Bu kapsamda Çevre Bakanlığının kuruluş ve görevlerine ilişkin KHK ile çevre düzeni planlarında onama işlemi yapması hatalı olduğu ve yine bu işlemi İmar Kanununa atıfta bulunarak yapması ve bunu esas alarak yönetmelik çıkartması ise İmar Kanununun yürütülmesinde görevli olan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın görevlerine müdahale etmek olup, 3046 sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkındaki Kanun'un 1, 2, ve 3. maddelerine de aykırıdır şeklinde belirtilmiştir. Çevre Bakanlığı ise İmar Kanununda Çevre Düzeni Planları ile ilgili sorumlu kuruluşun açık olarak belirtilmediğini savunmaktadır. Ünal (1996) 3194 sayılı planlama kademelerine göre Bölge planları için DPT 'nin yetkili olduğunu belirtip, Çevre düzeni planları için Bayındırlık ve İskan Bakanlığı yetkili, İmar planları içinse valilik ve belediyeler yetkilidir şeklinde görev tanımlaması yapmıştır .

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın kurulması, teşkilatlanması, görev ve sorumluluklarına ait 180 ve 209 sayılı KHK görevler bölümünde yer alan " imar planlarını hazırlamak, birden fazla belediyeyi ilgilendiren imar ve yerleşme

planlarının tamamını veya bir kısmını ilgili belediyeler veya diğer idarelere bilgi vererek res'en onaylanmak" görevleri ve 3194 sayılı imar kanununun 9. Maddesinde belirtilen "birden fazla belediyeyi ilgilendiren yerleşme ve arazi kullanım kararlarını belirleyen fiziki planların" Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na onaylanması kapsamında çevre düzeni planları 2002 yılına kadar Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na hazırlanmakta ve onaylanmaktadır. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Çevre Düzeni Planlarının ayrıntılı açıklamasında kendi yetkileri dahilinde olduğunu savunurken kendilerince onaylanan, yapılan planların *"birden fazla belediyeyi ilgilendiren, sadece sanayi veya çevre gibi tek bir konuyu değil, tüm sektörleri kullanma ve koruma dengesinin gözeterek bir araya getiren çok yönlü fiziksel düzenlemeleri içeren gelişmeye yön veren imar ve yerleşme planlarıdır"* olarak belirtmiştir. Bu yetkinin Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nda olduğu ve halen de tek yetkili kuruluş olduklarını savunmuşlardır .

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Çevre Bakanlığı farklı tarihlerde çıkarmış oldukları yönetmelik, genelgelerle yetkinin kendilerinde olduğunu belirtmiş ve buna göre plan yapma ve onama yetkilerinin kullanmışlardır. Öyle ki 2.9.1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Yönetmelik" ile de çevre düzeni planlarının Bayındırlık Bk. tarafından yapılacağı ve onaylanacağı açıkça belirtildiği halde 4.11.2000 tarihinde Çevre Bakanlığı "Çevre Düzeni Planlarının Esaslarına Dair" ayrı bir genelge çıkararak yetkiyi kullanmıştır. Çeşitli tarihlerde yayınlanan bu genelgelerle özetle; "3194 sayılı İmar Kanunu'nun 5. maddesinde belirtilen her türlü ve her ölçekte "çevre düzeni planları"nın yenilerinin hazırlanması, revizyonu, ilavesi, değişikliği ve tadilatı ile ilgili görüş ve onay işlemlerinin gerçekleştirilmesi için, Bakanlıklar, Valilikler ve Mahalli İdarelerin yaptıkları, yaptırdıkları, eşgüdüm sağladıkları veya görüş verdikleri plan teklifleri için onay başvurularının Çevre Bakanlığı'na yapılması gerekmektedir. Çevre Bakanlığı dışındaki herhangi bir kurumun çevre düzeni planı adıyla, bu ada ilave yapılarak veya başka bir ad altında İmar Kanunu'nun 5. maddesinde tanımlanmış bulunan nazım imar planlarına esas olacak fiziki planları onaması mevzuata uygun değildir. 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 5. maddesinde tanımlanmış bulunan söz konusu planların hazırlanması, onaylanması ve uygulanmasının sağlanması konusunda 3194 sayılı kanunun 9. maddesi ve ilgili diğer maddelerde herhangi bir kuruma yetki verilmemiştir. Bu yetki 443 sayılı KHK'nin 2. maddesine göre Çevre Bakanlığı'na aittir", denilmektedir.

Çevre Bakanlığı tarafından hazırlatılan "Çevre Düzeni Planlarının Yapılması Esaslarına dair Yönetmeliğe" hem İstanbul Büyükşehir Belediyesi hem de Bayındırlık ve İskan Bakanlığı itiraz etmiş, konu ile ilgili olarak, Başbakanlık tarafından, konuya ilişkin kesin karar verilinceye kadar Çevre Düzeni Planlarının yapımı hakkındaki yetkinin Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na kullanılmasının uygun olduğu belirtilmiştir. 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planlarının yapım

yetkisi ile ilgili yasal süreç ve dolayısıyla kurumlar arası karmaşa devam etmektedir. Yasal süreç devam ederken her üç kurumun (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, Büyükşehir Belediyeleri) bu ölçekteki çalışmaları da devam etmektedir. Bu konuda karmaşanın sonuçlanabilmesi, yeni yasal düzenlemenin sadece yönetmelik düzeyinde değil, yasalarına uygun yönetmelik değişiklikleri ile gerçekleştirilmesi gereklidir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ve Çevre Bakanlığı Çevre Düzeni planlarının plan yetkisi ile ilgili olarak yasalara ters düşen yönetmelik değişiklikleri ile karmaşanın daha da artması sonucuna neden olmuşlardır (Oğuz ve Çakılcıoğlu, 2002).

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından çıkarılan 23 Eylül 2002 tarih-19307 sayılı Genelge'de Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü'nün 13.8.2002 tarihinde Bayındırlık İskan ve Çevre Bakanlıklarına gönderdiği 4440 sayılı yazıda çevre düzeni planlarının onaylanması ile ilgili Çevre Bakanlığı'nca çıkartılan 4.11.2000 tarih ve 24220 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevre Düzeni Planlarının Yapılması Esaslarına Dair Yönetmeliğe, bu konudaki yetkinin Belediyelere ait olduğu öne sürülerek İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca Danıştay 6. Dairede dava açılmıştır. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın (yetkinin Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nda olduğu savı ile) müdahil olduğu davada verilen 25.6.2002 ve E:202/65, K:2002/3681 sayılı kararda "*belirtilen belediyelere belediye ve mücavir alan sınırları içinde kalan yerlerin nazım ve uygulama imar planları dışında herhangi bir planı yapma yada onaylama yetkisi verilmediği, davacı belediye tarafından 1/25 000 ölçekli çevre düzeni planlarının kabulü ve onayı konusunda davalı Bakanlık yetkili kalan uyuşmazlık konusu Yönetmeliğin iptali istemi ile açılan davada isabet bulunmadığı ve çevre düzeni planı yapma yetkisi olduğundan bahisle davaya müdahil olarak katılan Bayındırlık ve İskan Bakanlığının iddialarına itibar edilmediği ifade edilerek davanın reddine hükmedildiğinden ilgi yazılarının işlemiden kaldırıldığını*" bildirilmiştir. Danıştay'ın verdiği karara atıfta bulunarak bu davada Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın iddialarına itibar edilmediği şeklindeki görüş, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın yargı kararları ile teyit edilen yetkisi hakkında tereddüt oluşturabilecek ifadelerdir. Çevre Bakanlığı tarafından bu Genelgeye dayanılarak yetkinin Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nda değil, kendilerinde olduğu yönünde bir yanlışlık ortaya çıkmıştır. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından bu yanlışlıkları engellemek için çıkartılan Genelgede, anılan davada İstanbul Büyükşehir Belediyesinin asıl iddiası çevre düzeni planları konusundaki yetkilerin belediyelerine ait olduğu, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ise ne Belediye ne Çevre Bakanlığı yetki Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'ndadır denmiştir. Bu konu 6. Dairece "*Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 57.'nci maddesinde müdahilin iltihak edeceği tarafla birlikte hareket edeceği kuralına aykırı bulunarak usule aykırı olduğu için itibar edilemeyeceği be-*

lirtilmiş ve kararda Çevre Düzeni Planlarında Bayındırlık ve İskan Bakanlığının yetkisi olmadığı yönünde bir karar verilmemiştir” denmektedir.

Bu süreç içinde yetki karmaşasından yararlanmak isteyen bazı belediyelerin Bakanlığa gönderilen planlarda yapılan incelemeler sonucunda planlama kriterlerine aykırı görülen durum ve eksikliklerle karşılaştığında ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından bunların giderilmesi istenildiğinde eksikliklerin tamamlanması yerine planların Çevre Bakanlığı’na götürülerek onaylatıldığı Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından belirlenmiştir. Bunun yanı sıra Bakanlıkların taşrada temsilcisi durumunda olan Valilikler ve diğer Bakanlıklar hangi Bakanlığın kararlarını uygulayacakları konusunda sıkıntıya düşmüşlerdir.

Çevre ve Orman Bakanlığı ÇED ve Planlama Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanan 2003/1 sayılı Genelge’ye göre “Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 4856 sayılı Kanun 08.05.2003 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdiği, söz konusu Kanunun 2 nci maddesinin (h) fıkrasında ve 10 uncu maddesinin (c) fıkrasında çevre düzeni planlarını hazırlamak veya hazırlatmak, onaylamak ve uygulanmasını sağlamak görevi Bakanlığın yetkisi ve sorumluluğuna verilmiş bulunduğu belirtilmiştir. Ancak, 06.06.2003 tarih ve 4864 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 11. Maddesi gereğince “08.05.2003 tarihinden önce onaylanmak üzere Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’na intikal ettirilmiş bulunan planlarla ilgili iş ve işlemler, Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca tamamlanarak onaylanır” hükmü getirildiği bu doğrultuda, kalkınma planları ve bölge planları esas alınarak yapılan ve alt ölçekli imar planlarına (1/5000 ölçekli Nazım İmar Planları ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planları) esas teşkil eden her ölçekteki çevre düzeni planlarını hazırlamak, hazırlatmak, onaylamak ve uygulanmasını sağlamak işlemleri 08.05.2003 tarihinden itibaren Bakanlık tarafından yürütüldüğü” belirtilmiştir.

Genelgenin çıkmasından 4 ay sonra 27 Ekim 2003 tarihinde 1970-22877-716 sayılı yazı ile ilgi genelgeye atıf yapılarak Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yapılan gözlemler ve değerlendirmeler sonucunda “3030 ve 1580 sayılı kanunlara tabii Belediyelerin alt ölçekli imar planlarını yürürlükte olan 1/25 000, 1/50 000, 1/100 000 ve 1/200 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı kararlarına ve hükümlerine aykırı olarak hazırlayıp onayladıkları ve uygulamalarını gerçekleştirdikleri tespit edildiği, plan hiyerarşisine göre çevre düzeni planından sonra gelen 1/5 000 ve 1/1 000 ölçekli nazım ve uygulama imar planlarının, İmar Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesinde çevre düzeni planına uygun olması yasal zorunluluk olduğu ve aykırı uygulamaların imar suçu işlenmesi anlamına geldiği, 4856 sayılı yasa ile Çevre ve Orman Bakanlığına Çevre Düzeni Planlarına ilişkin uygulamaların sağlanması ve izlenmesi görevi de verildiğinden alt ölçekli planların üst ölçekli Çevre Düzeni Planlarına uygun olarak hazırlanıp, onaylanması ve uygulamanın gerçekleştirilmesi gerektiği” vurgulanmıştır.

Bu yazının arkasından 11 Aralık 2003 tarihinde yine Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 1091-10572 sayılı yazıda 2003/1 sayılı genelgeye ve daha sonra gönderilen 1970-22877-716 sayılı yazıya atıf yapılarak “3030 ve 1580 sayılı Kanunlara tabi Belediyelerin alt ölçekli imar planlarını yürürlükte olan 1/25 000, 1/50 000, 1/100 000 ve 1/200 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı kararlarına ve hükümlerine aykırı olarak hazırlayıp onayladıkları ve uygulamalarını gerçekleştirdikleri belirtilerek bu tip uygulamaların durdurulmasını, 2004-2005 yılları içerisinde 54 ilde (yaklaşık 57 milyon hektar alan) 1/25 000 ölçekli ve 1/5000 ve 1/1000 ölçekli planlara yol gösterecek 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışmalarının tamamlanması planlanmaktadır. Bu yıllar içinde hazırlanacak 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışmalarının sağlıklı ve doğru sonuçlandırılabilmesi için alt ölçekli plan yapma yetkisine sahip kurum ve kuruluşların kendi sorumluluğu altındaki alanlarda söz konusu Çevre Düzeni Planı çalışmaları sonuçlanıncaya kadar yeni alt ölçekli planları onaylamaması gerektiği” hakkında valiliklere dağıtım yaparak ilgili kurum-kuruluşlara bildirilmesini belirtmiştir.

4 Mart 2004 tarih, 1091-10572 sayılı yazıda Çevre ve Orman Bakanlığı yine 2003/1 Genelgeyi ilgi tutarak “3030 ve 1580 sayılı kanunlara tabi belediyelerin alt ölçekli imar planlarını yürürlükteki 1/25.000, 1/50.000, 1/100.000 ve 1/200.000 ölçekli çevre düzeni planlarına aykırı olarak hazırlayıp onayladıkları ve uygulamalarını gerçekleştirdikleri belirtilerek, bu tür uygulamaların durdurulması, alt ölçekli planların üst ölçekli çevre düzeni planlarına uygun olmasının yasal bir zorunluluk olduğu, 2004-2005 yılları içerisinde 54 ilde alt ölçekli planlara yol gösterecek 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planlarının hazırlanıp onaylanmasının hedeflendiği belirtilerek, alt ölçekli plan yapma yetkisine sahip kurum ve kuruluşların kendi sorumluluğu altındaki alanlarda söz konusu Çevre Düzeni Planı çalışmaları sonuçlanıncaya kadar yeni alt ölçekli planları onaylamamaları gerektiği belirtilmiştir. Söz konusu 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışmaları sonuçlandırılınca kadar;

a) Onanlı Çevre Düzeni Planı bulunan alanlarda; Çevre Düzeni Planı değişikliği gerektiren alt ölçekli plan değişiklikleri,

b) Onanlı Çevre Düzeni Planı bulunmayan alanlarda; mevzuata uygun olarak onanmış 1/5.000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1.000 ölçekli Uygulama İmar Planlarında bu planların ana kararlarını değiştirmeyecek nitelik ve büyüklükte değişiklik planları ve ilgili kurumlarca kamu yararı, yatırım öncelikleri, deprem riskleri v.b. konularda aciliyet gerektiren konulara yönelik olarak hazırlanan her tür ve ölçekteki alt ölçekli planlar,

Bakanlık tarafından yürütülmekte olan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planları ana kararları ile uyumlu olmasının sağlanması amacıyla Bakanlık görüşü alınmak sureti ile sonuçlandırılabilir” vurgulayarak il dahilinde bulunan

ilgili kurum, kuruluş ve belediyelerde Genelgenin gereğinin sağlanmasını bildirmişlerdir.

2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun görev, yetki ve sorumluluklarla ilgili 7.maddesi ile Büyükşehir belediyelerine, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak yetkisi verilmiştir. Bu madde ile nazım plan üst ölçeği 1/5.000 den çevre düzeni planının ölçeği olan 1/25.000 e yükseltmekte ve bu aralıkta yapılacak planlara da "nazım plan" adı verilmektedir (Ersoy, 2006).

İki bakanlık arasında süregelen genelgelerle yetki savaşı sürecine 2005 yılında kabul edilen 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile İl Özel İdarelerine iki farklı planlama yetkisinin tanımlanmasıyla İl Özel İdaresi'de katılmıştır. 04.03.2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 6. maddesi (a) ve (b) bendi ne göre stratejik plan ve il çevre düzeni planı yapma yetkisi Özel İdarelere yeni mevzuatla verilen yetkililerdir. Çevre ve Orman Bakanlığı ve Bayındırlık ve İskan bakanlığı tarafından düzenlenen haliyle çevre düzeni planları birkaç ili, havzayı ve hatta bölgeyi kapsayan planlar iken 5302 sayılı yasa ile artık il seviyesine indirgenmiş ve bu planlama karmaşasına il düzeyinde çevre düzeni planı yapma eklenmiştir (Şahin, 2006). Yerel yönetimleri güçlendirmeye yönelik bu çabalarla gerek il özel idareleri gerekse belediyelerin yetkilerinin artırıldığı, ancak bu yetkilerin kullanılmasına yönelik kurumsal, personel, mali ve teknolojik yapılarının paralel olarak güçlendirilmediği açıktır. Planlama sürecinde yaşanan yetki kargaşasının yanı sıra bütüncül ve sağlıklı bir planlama yapılması bu koşullar altında mümkün görülmemektedir. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yeni gelişmelerin ışığı altında yetkinin kendilerinde olduğunu vurgulamak amacıyla genelgeler çıkarmaya devam etmiştir.

5302 sayılı İl Özel İdare Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 25 Nisan 2005 tarih, 2097-23859 sayılı yazıda 2005/4 sayılı Genelge ile yine 4856 sayılı kanuna göre Çevre Düzeni Planlarını hazırlama, hazırlatma ve onama yetkisinin Bakanlığında olduğu belirtilmiş, 04.03.2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun çevre düzeni planı ile ilgili maddelerine atıf yapılarak il çevre düzeni planı yetkilerinin İl Özel İdarelerinde olduğu ancak yine aynı kanunun "Uygulanmayacak Hükümler" başlıklı 70. maddesinde ise "Bu kanunla, il özel idaresinin sorumlu ve yetkili kılındığı görev ve hizmetlerle ilgili olarak sayılan kanunlar içinde 5302'ye aykırılık bulunması durumunda bu kanun uygulanır" hükmünün olduğu ve 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanununun bunların içinde yer almadığından dolayı Bakanlığın yetkilerinin korunduğu savunulmuştur. Buna göre de kendi görev alanlarını 2005 tarihine kadar onanmış 1/25 000, 1/50 000 ve/veya 1/100 000 ölçekli

çevre düzeni planlarında, ilave, revizyon veya değişiklik yapma, yaptırma ve onama yetkisi ve sınırları il sınırlarından küçük ve/veya büyük olan yeni çevre düzeni planı yapma, yaptırma ve onama yetkisinin Bakanlıkta olduğu belirtilmiştir. Ayrıca 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu hükümleri kapsamında il sınırları ile birebir aynı olan İl Çevre Düzeni Planı yapma, yaptırma ve onama yetkisi yerel idarelerde olan ancak çalışmaları kanunun kabul tarihinden önce başlatılan aralarında Ankara, İstanbul da bulunan 50 ilin çevre düzeni planları ile ilgili tüm yetkinin kendilerinde olduğunu vurgulamışlardır.

2006 yılında yaşanan yeni bir gelişme ile çevre düzeni planı yetki sorununu etkilemiştir. 26.4.2006 tarihinde kabul edilen “5491 sayılı Çevre Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun” ile 2872 sayılı çevre kanununda değişiklikler yapılmıştır. Çevrenin korunması 9. madde b kısmında “Ülke fizikî mekânında, sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda, koruma-kullanma dengesi gözetilerek kentsel ve kırsal nüfusun barınma, çalışma, dinlenme, ulaşım gibi ihtiyaçların karşılanması sonucu oluşabilecek çevre kirliliğini önlemek amacıyla nazım ve uygulama imar plânlarına esas teşkil etmek üzere bölge ve havza bazında 1/50.000-1/100.000 ölçekli çevre düzeni plânları Bakanlıkça yapılır, yaptırılır ve onaylanır. Bölge ve havza bazında çevre düzeni plânlarının yapılmasına ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir” şeklinde hükme bağlanmıştır. En son gelişme olan bu kanun değişikliği ile Çevre ve Orman Bakanlığı 1/25000 ölçekli çevre düzeni planlarında yetki sahibi oldukları ancak 1/50.000-100 000 ölçeklerde plan yapma yetkisinde oldukları görülmektedir.

Çevre Düzeni Planları Konusunda Yaşanan Sorunlar

Bakanlıklar ve İl Özel İdareler arasında süregelen yetki çatışmaları ile beraber onaylanan ve uygulamalara başlanan çevre düzeni planlarında da sorunlar devam etmekte, artarda çeşitli kurumlar tarafından bu planlar eleştirilmekte ve iptal davaları açılmaktadır. Örneğin TMMOB Trabzon İl Koordinasyon Kurulu tarafından Doğu Karadeniz Bölgesi Ordu, Giresun, Trabzon, Rize, Artvin, Gümüşane illerine ait düzenlenen çevre düzeni planları çevre politikalarının oluşması yolunda önemli bir engel olarak görülmektedir. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan planların İl Özel İdare ve DPT’nin yetkili olduğu planlama alanlarına müdahale edilmekte olduğu 5302 ile İl Özel İdarelerine yapma ve onama yetkisi verilen çevre düzeni planlarının Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından iller bazında tekrar planlanarak yerel yönetimlerin Çevre ve Orman Bakanlığının vesayeti altına girdiği ve gerek İl Özel İdaresinin gerek Bakanlığın gerekse müelliflerin görüş almak zorunda kaldıklarını savunmaktadır (Odabaş, 2006).

Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı 13 Temmuz 2004 tarihinde, Çerkezköy, Çorlu, Marmaracık, Büyükkarıştıran, Muratlı Çevre Düzeni planı ise 7 Eylül 2004 tarihinde Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir. Ancak her iki planında onaylanması ve yürürlüğe konması ile beraber İl Özel İdareler, Belediyeler ve ilgili diğer kesimler arasında büyük sorunlar yaşanmıştır. Çevre düzeni planlarının bir bölge planı yada çevre yönetim planı olup olmadığı imar planı ile nasıl bir ilişkisi olduğu, yürürlüğe girme süreci, dengeli gelişme ve kentleşmeye yönelik içeriği, yakın, orta, uzun vadeli stratejik ve pratik hedeflerinin olup olmadığı, yaptırımlarının uygunluğu ve uygulanabilirliği konularında yetki ve görev dağılımlarında sorunlar çıkmıştır. Onaylanmış planın uygulanması, tüm ilgili sektörler ile gerçekleştirilmesinde gerek yerel yönetimler gerekse ilgili diğer birimler kendi yetki ve hareket alanlarını kısıtladığı gerekçesi ile planın yaptırımlarından kaçınmaktadırlar. Teknik bir çalışma olarak algılanan çevre düzeni planı, onaylanıp yürürlüğe girdiği tarihten itibaren planın yaptırımları özellikle koruma ilkeleri üzerinde özel taleplere özel çözümler sunan plan notları üzerinde değişiklik ve eklentiler yapılarak çözülmeye çalışılmıştır. Uygulamadaki yetki kargaşası sorunu Çevre ve Orman Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, İl Özel İdareler arasında yaşanmıştır (TMMOB.org.tr, 2006).

Başka bir örneği “İskenderun Körfezi ve Yakın Çevresi Çevre Düzeni Planı” yapım sürecinden vermek mümkündür. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından plan, 1995-1996 yıllarında yapılmış, yetki Çevre ve Orman Bakanlığına geçince Bakanlık kendi yapmadığı planın uygulaması ile karşı karşıya kalmıştır. 2004 yılında Azganlılık Beldesinin 1/5000 Ölçekli Nazım İmar ve 1/1000 Ölçekli uygulama imar planları İller Bankası tarafından ihaleye çıkarılmış, ihale 2004 yılı Ekim ayında sonuçlanmıştır. 2004 yılı Aralık ayı itibarıyla Hatay’ın 1/25000 ölçekli çevre düzeni planı ihalesi de Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak 5302 sayılı kanunun çıkmasıyla Çevre ve Orman Bakanlığı ile İl Özel İdareleri arasında yetki problemi devam ederken geri planda proje müellifleri de bu karmaşada hangi kurumu muhatap alacakları konusunda sorun yaşamışlardır.³ Hatay- Azganlılık Çevre Düzeni Planı, 25 Nisan 2006 tarihli 2005/4 sayılı genelgeyle Çevre ve Orman Bakanlığının yetki alanına dahil edilmiştir. 1994 tarihli İskenderun ve Çevresi Çevre Düzeni Planı mevcut durumun tespiti açısından oldukça yetersiz kalmıştır. Örneğin orman kadastroundan alınan orman sınırları ile çevre düzeni planında yer alan orman sınırları birbirleriyle çakışmamaktadır. Bu gibi sorunlar yüzünden mevcut durumu ortaya koymak, güncel değişikliklere göre plan hazırlama gerektiğinden proje müellifinin imar planını hazırlayabilmesi için çevre düzeni planında plan değ-

³ Azganlılık Beldesi İmar Uygulama Planı proje müellifi şehir plancısı Mehmet Koca ile 15.12.2006 tarihinde yapılan sözlü görüşme.

şikliğine ihtiyaç duyulmuş, değişiklik önerisi imar planını yapan proje müellifi tarafından gerçekleştirilerek İller Bankasına, İller Bankası tarafından da Çevre ve Orman Bakanlığı'na gönderilmiştir. İller Bankası 2.2.2006 tarihinde 3607 sayılı yazı ile Çevre ve Orman Bakanlığı'na proje müellifi tarafından hazırlanan çevre düzeni planı değişiklik teklifi ve nazım imar planı ön tasarısını göndermiş ve cevap istemiştir. Ancak Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından cevap gelmemesi üzerine İller Bankası tekrar 23.06.2006 tarih, 26910 sayılı yazı ile değişiklik teklifi konusunda bir karara varılması gerektiğini belirtmiştir. Aradan geçen 6 ay sonrasında Çevre ve Orman Bakanlığı'nın İller Bankası'na gönderdiği 14.07.2006 tarihli, 5526 sayılı yazıda, 13.05.2006 tarihinde 5491 sayılı kanunla Çevre Kanununda yapılan değişiklik ile 1/25 000 ölçekli çevre düzeni planında Bakanlığın yetkileri olmadığı ve yetkinin İl Özel İdaresine devredildiğini belirterek plan değişikliği ile ilgili işlemlerin İl Özel İdaresi tarafından yapılması gerektiğini bildirmişlerdir. Bunun üzerine plan değişikliği İller Bankası tarafından 11.09.2006 tarih 39217 sayılı yazı ile Hatay Valiliği İl Özel İdaresine ve proje müellifine çevre düzeni planı değişiklik teklifi ve Azgınlık İmar Planı Ön Tasarısı gerekli sürecin başlatılması için gönderilmiştir. Bu süreçte Hatay'ın 1/100 000 ölçekli çevre düzeni planı tamamlandığı için her iki plan arasında uyumsuzluk olmaması hususunda proje müellifinden değişikliklerin yeniden gözden geçirilmesi istenilmiştir. İl Özel İdare tarafından 16 Ekim 2006 tarihinde İl Genel Meclisine sunulan plan, konu ile ilgili yeterli bilginin olmaması yüzünden bekletilmiştir. İller Bankasında görüş alındıktan sonra plan değişikliği Hatay Valiliği'nin 27.11.2006 tarih, 4856 sayılı yazısı ile İller Bankasına bildirilmiş ve aynen onaylanarak kabul edilmiştir. İmar planı yapımı ile başlayan bu süreç çevre düzeni planında yaşanan yetki sorunları ve çok başlılık yüzünden 1.5 yıl gibi bir zaman aralığında çözümlenmiştir. Kurumlar arasında ve kurumlarla proje müellifi arasında süren yazışmalar sonucunda hem emek, zaman hem de iş gücü kayıpları yaşanmıştır. 5302 sayılı kanunun 6 maddesi b kısmında "İl çevre düzeni planı; valinin koordinasyonunda, Büyükşehirler de Büyükşehir belediyeleri, diğer illerde il belediyesi ve il özel idaresi ile birlikte yapılır. İl çevre düzeni planı belediye meclisi ile il genel meclisi tarafından onaylanır" hükümlerinin yürürlüğe girmesiyle yapımına başlanan il çevre düzeni planlarına karşı da dava açılmaya başlanmıştır. TMMOB'nin 8 meslek odası tarafından İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi tarafından hazırlanan 1/100 000 ölçekli İstanbul İl Çevre Düzeni planına dava açılmıştır. TMMOB BİMTAŞ A.Ş. bünyesinde oluşturulan İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi'nin plan yapma yetkisinin olmadığı, hem planın onama işlemleri hem de planın kendisi yasal olmadığı gerekçesi ile 1/100 000 ölçekli İstanbul İl Çevre Düzeni Planına karşı çıkmaktadırlar. Plan yetkisi İstanbul Büyükşehir Belediyesinde olduğu halde BİMTAŞ A.Ş. bünyesinde oluşturulmuş olan ve bu planı yapma konusunda hiçbir yasal yetkisi olmayan İstanbul

Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi tarafından hazırlanmıştır. Bu nedenle, ne planın onama işlemleri ne de planın kendisi yasal olmadığını savunmakta ve planın iptali için idare mahkemesine dava açmıştır (peyzajmimoda.org.tr, 2006) (gmtr.org.tr, 2006).

Sonuç ve Öneriler

Çevre düzeni planları kentsel gelişimler için belirleyici kararlarının verildiği en önemli planlardan birisidir. Genel olarak küreselleşmeyle birlikte gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkeler üzerine uyguladığı politikalar olan küresel rekabet, etkinlik gibi kavramlar planlamayı ve kalkınmayı hedef almak yerine uluslararası çıkarları hedeflemektedir. Planlama olgusuna uzak yaklaşımlar, rant kaygıları, küreselleşme politikaları, yetki kargaşaları çevre düzeni planlarının üzerinde duran en önemli engellerdendir (TMMOB, 2006). Bir yandan il çevre düzeni planları bazı illerde valilik koordinasyonunda yapılmaya başlanırken bir yandan da Çevre ve Orman Bakanlığı'nın da gerek il ölçeğinde, gerekse havza ve bölge düzeyinde çevre düzeni planı yapım çalışmaları devam etmektedir.

Türkiye'de imar hareketleri çeşitli yasa ve yönetmeliklerle yönlendirilmektedir ve planların ölçek hiyerarşileri, yapım yöntemleri gibi benzeri uygulama konuları yasalarla uyumlu olmak durumunda olan yönetmeliklerle belirlenmiştir. Ancak, uygulamada imar ile ilgili yasa ve yönetmelikler arasında boşluklar ve çelişkili durumlar yetki kargaşalarını ortaya çıkarmaktadır. Öyle ki ülkemiz için stratejik öneme sahip çevre düzeni planlarıyla ilgili olarak ulusal kalkınma stratejisi olan DPT tarafından hazırlanan 9. Kalkınma Planı incelendiğinde Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporunda çevre düzeni planı ile eylemlere yer verildiği halde planda ilgili herhangi bir madde yer almadığı görülmektedir (DPT, 2006-1). Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporunda planlama ve çevre sorunu alanında belirlenen stratejik amaç ve I. Çevre ve Orman Şurası'nda (2005) alınan kararlar doğrultusunda, il ölçeğinde hazırlanacak stratejik çevre düzeni planlarının (1/100.000) ivedilikle hazırlanarak turizm yatırımlarına temel sağlanması eylemlerine yer verilmiştir. Gerekli yasal düzenleme olarak planlama ve sektörel yer seçiminde, çevresel faktörler göz önünde tutularak plan onama kurumları plan hiyerarşisi açısından belirlenmeli; farklı kurumların, il ölçeğinde ve kent bütünü ölçeğinde hazırladıkları çevre düzeni planları için bir yasal düzenleme ile yetki tek bir kurumda toplanmalıdır şeklinde belirlenmiştir. İkinci bir yasal düzenleme önerisi ise Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından il ölçeğinde hazırlanan 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planları, havza bazında hazırlanmalı ve adının "Bölgesel Stratejik Plan" olarak düzeltilmesi ve bu planın tek bir kurumun sorumluluğunda hazırlanarak her sektörün (sanayi, turizm vb.) kendi alanına ilişkin hazırlayacağı alt ölçek planların (fiziksel-sosyal-ekonomik) kararlarına uyulması için kurumsal düzenlemelerin yapılması önerisi sunulmuş-

tur (DPT, 2006-2). Ancak 9.Kalkınma Planında yetki kargaşasına bir ölçüde de olsa çözüm arayışları içeren bu önerilere itibar edilmemiştir.

Bir başka yasal düzenleme çalışması da Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmiştir. 2005 yılında hazırlanan “Planlama ve İmar Kanunu Tasarısı Taslağı” 5. maddesi Planlama Kademeleri’ni, Ülke Mekansal Politika Planı, Bölge Planı, Çevre Düzeni Planı, Nazım İmar Planı, Uygulama İmar Planı ve Kırsal Yerleşme Planı olarak sıralamakta, ülke fiziki yerleşim düzeni planının yerine ülke mekansal politika planı tanımlaması yapılmaktadır. Çevre düzeni planı ile ilgili hükümler madde 10’da⁴ belirtilmiştir. Plan konusunda yetki il sınırları bazında, Valilik koordinasyonunda, Büyükşehir Belediyeleri, İlçe Belediyeleri, İlk Kademe Belediyeleri, Belediyeler ve İl Özel idarelerince, Büyükşehirlerde ise Büyükşehir Belediyesine paylaşılmaktadır (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2006). Şu anda yürürlükte olan Çevre ve Orman Bakanlığının plan yetkisi bu tasarıda yer almamakta, plan kademeleri arasındaki uygunluk ve çevre düzeni planı hazırlama usul ve esaslarında Bayındırlık ve İskan Bakanlığının yetki sahibi olduğu tasarıda yer almaktadır. Şayet bu taslak kabul edilirse planlama kademeleri arasında devam eden yetki kargaşasına çözüm getirme yerine daha da artmasına neden olacaktır.

Günümüze kadar tam olarak netleştirilmemiş yetki ve plan tanımlamaları nedeniyle, herhangi bir ilde iki farklı düzeyde farklı kurumlar tarafından çevre düzeni planının hazırlanması, onaylanması, iki farklı planın uygulamaya konması kaçınılmaz bir sonuçtur. Bu durum, reform çalışmalarıyla getirilen yeni mevzuatlarla gerçekten planlı bir gelişmenin amaçlanıp amaçlanmadığı tartışılmasını gerektirmektedir. Kanunla getirilen nazım imar planlarının “çevre düzeni planlarına uygun olması” zorunluluğu da hangi çevre düzeni planına uygunluk tartışmasını da beraberinde getirecektir. Bu sorunlar önümüzdeki yıllarda pek çok kentin yasal dayanaksız, tutarsız üst ölçekli planlarla şekilleneceğini,

⁴ Madde 10- Çevre Düzeni Planı, il bütününde ve yerel kalkınma ekseninde hazırlanan; fiziki, sosyal ve ekonomik gelişmeye; ana ulaşım, altyapı, yatırımlar ve yerleşmelere dair genel arazi kullanımı ve gerektiğinde yer seçimine; ve ayrıca, doğal, tarihi ve kültürel kaynakların korunması ve geliştirilmesine dair strateji ve kararların bu Kanun amacı doğrultusunda belirlenmesi, sürdürülebilir ve planlı bir biçimde gerçekleştirilmesine yönelik, idareler ve disiplinler arası uyumu da sağlayan, uygulama araç ve programlarına sahip kapsamlı rapor ve eklerinden oluşan plandır. İl sınırları bazında, Valilik koordinasyonunda, Büyükşehir Belediyeleri, İlçe Belediyeleri, İlk Kademe Belediyeleri, Belediyeler ve İl Özel idarelerince, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının, meslek odalarının, sivil toplum kuruluşlarının ve halkın etkin katılımı sağlanarak hazırlanır ve İl Genel Meclisince onaylanarak yürürlüğe girer. İl sınırları Büyükşehir belediye sınırı olarak kabul edilen Büyükşehirlerde Çevre Düzeni Planı; Büyükşehir Belediyesi Meclisince onaylanır ve yürürlüğe girer. İkinci fıkradaki İdare Meclislerince değerlendirilen ve uygun görülen Çevre Düzeni Planı, ilan ve askı kararına bağlanarak, İdarece tespit edilen ilan yerlerinde karar tarihinden itibaren bir ay süre ile ilan edilir. Bir aylık ilan süresi içinde plana itiraz edilebilir. İtirazlar, ilan süresini müteakip ilk Meclis toplantısında incelenerek kesin karara bağlanır ve bu doğrultuda plan onaylanarak yürürlüğe girer. Eğer itiraz yok ise, yeni bir karar alınmasına gerek duyulmaksızın, ilan süresi sonunda plan yürürlüğe girer. Hazırlanacak olan Çevre Düzeni Planlarında; bölge planlama hedefleri ve Bölge Planı kararlarına uygunluğu ve Çevre Düzeni Planlarının birbirine uyumunu sağlamak amacıyla, Bakanlığın uygun görüşü alınır. Çevre Düzeni Planı hazırlama usul ve esasları Bakanlık tarafından yayımlanan yönetmelikle belirlenir.

çevre düzeni planlarına karşı daha şimdiden başlayan iptal davalarının giderek artacağı ve olası iptallerin kentleri plansız kentleşmeye götüreceği açıktır (Uyar, 2006). Aslında bu planların hazırlanmasında asıl tartışılması gereken iki kamu tüzel kişilik olan ve ülke çıkarları doğrultusunda çalışan Bakanlıklardan, 5302 sayılı yasa ile yetkilendirilen ancak ne yeterli teknik bilgi ne de personele sahip il özel idarelerinin ve idarelerden çok da farklı bir durumda olmayan belediyelerin hangisinin daha yetkili olduğu değil, rant ve diğer çıkarlar göz ardı edilerek doğal kaynaklarının en rasyonel şekilde yani koruma-kullanım dengesi sağlanarak nasıl yönetilebileceği, yaşam kalitesi yüksek, afetler açısından güvenli, sağlıklı kentlerin nasıl geliştirilebileceğidir. Bu amaçla yetki gerektiğinde paylaşılabilir. Ülkemizdeki imar hareketlerinin sağlıklı bir şekilde mevcut hukuki durum açıklığa kavuşmadan gerçekleşmesi mümkün değildir. Planlamanın daha sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için ülke düzeyinde "bölge planları"na uygun olarak düzenlenecek yerleşme ve arazi kullanım biçimlerinin belirlendiği, sektörler arası bir koruma-kullanma dengesi sağlama amacı güden "çevre düzeni planları"; "nazım planlar" ve "uygulama imar planları" için temel oluşturmaları, çevre düzeni planlarının bulunmadığı mücavir alanlar, kıyılar, ulaşım aksları ve sanayi alanları gibi arazi gereksiniminin yoğunluk kazandığı yörelerde; arazi kullanım planları bir an önce hazırlanmalıdır. Çevre düzeni planlarının hazırlanmasında öncelikli olarak yapılması gereken Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından Türkiye'nin güncel doğal kaynak envanterinin coğrafi bilgi sistemleri ve uzaktan algılama teknolojileri kullanılarak sayısal ortama aktarılmasıdır. Çevre düzeni planlarının hazırlanması aşamalarında gelişmiş teknolojilerden özellikle "coğrafi bilgi sistemi ve uzaktan algılama" teknolojilerinden yararlanılması, mevcut tüm verilerin öncelikli olarak sayısal ortamda envanterinin çıkarılması, analiz, sentez ve değerlendirilmelerinin yapılması, uydu fotoğrafları ve hava fotoğrafları kullanarak güncel durumun tespiti ve uygulamaların takibinin hava fotoğrafları veya yüksek çözünürlükteki uydu görüntülerinden sağlanarak yapılması planların başarıya ulaşmasında en büyük etken olacaktır. Çevre düzeni planları artık idari sınırlar çerçevesinde değil havza sınırları çerçevesinde hazırlanmalıdır. Çevresel kirliliklerin ve doğal eşiklerin idari sınır tanımadığı göz önüne alındığında yapılan planların sağlıklı olması, kaynakların sürdürülebilir kullanımının sağlanmasına yardımcı olacaktır.

Ekler

EK 1. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Tarafından Onaylanan Çevre Düzeni Planları (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 1998) (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2002)

Onay Yılı	Adı
1969	Marmaris Çevre Düzeni Planı
1972	İzmit Çevre Düzeni Planı
1977	Güneybatı Antalya Çevre Düzeni Planı
1979	Trabzon Çevre Düzeni Planı
1980	Isparta Çevre Düzeni Planı
1980	Mersin Kent Bütünü Ve Yakın Çevresi Çevre Düzeni Planı
1981	Seferihisar Dilek Yarımadası Çevre Düzeni Planı
1981	Bergama Dikili Çevre Düzeni Planı
1981	Bolu Köroğlu Dağı Kayak Merkezi Çevre Düzeni Planı
1981	Bozüyük-İnönü (Bilecik) Çevre Düzeni Planı
1981	Kapadokya (Gülşehir, Nevşehir, Kozaklı, Ürgüp, Avanos, Üçhisar) Çevre Düzeni Planı
1981-1993	Çeşme Karaburun Çevre Düzeni Planı
1982	Datça Yarımadası Çevre Düzeni Planı (Yürürlükte Değil)
1982	Gökova Ve Yakın Çevresi Çevre Düzeni Planı (Yürürlükte Değil)
1982	Çınarcık-Yalova-Karamürsel Çevre Düzeni Planı (İptal edildi 2002)
1983	Yenişehir Didim-Güllük-Akbük Çevre Düzeni Planı
1983	Köyceğiz Çevre Düzeni Planı
1983	Uludağ Çevre Düzeni Planı
1984	Gökçeada Çevre Düzeni Planı
1984	Fethiye Dalaman Çevre Düzeni Planı
1984	Adana Yumurtalık Karataş Çevre Düzeni Planı
1984	Konya Çevre Düzeni Planı
1985	Erzurum Palandöken Kayak Merkezi Çevre Düzeni Planı
1985	Bozburun Çevre Düzeni Planı
1986	Antalya Kent Bütünü Çevre Düzeni Planı
1987	Kaş-Finike-Kumluca Kıyı Kesimi Çevre Düzeni Planı
1988	Batı İçel Silifke Anamur Çevre Düzeni Planı
1988	Aydın-Söke-Akköy Çevre Düzeni Planı
1989	Karasu Kurucasıle Kıyı Kesimi Çevre Düzeni Planı
1989	Kandıra Çevre Düzeni Planı
1989	Çanakkale Karabiga Gümüşçay Çevre Düzeni Planı

1989	Elazığ Sivrice, Hazar Gölü Çevre Düzeni Planı
1990	Erdek Kapıdağ Yarımadası Çevre Düzeni Planı
1990	Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı
1990	Bursa Kıyı Çevre Düzeni Planı Kesimi
1990	İznik Gölü Çevre Düzeni Planı
1991	Bodrum Yarımadası Çevre Düzeni Planı
1991	Ordu Kıyı Kesimi Çevre Düzeni Planı
1991	Burdur Salda Gölü Çevre Düzeni Planı
1992	Çanakkale Güney Kıyı Kesimi Çevre Düzeni Planı
1993	Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi Çevre Düzeni Planı
1993	Gebze Ve Yakın Çevresi Çevre Düzeni Planı
1993	Bozcaada Çevre Düzeni Planı
1993	Kaçkar Artvin Ayder Rize Turizm Merkezi Çevre Düzeni Planı
1993	Bayburt Kop Dağı Çevre Düzeni Planı
1993	Ankara Kazan Sarayköy Çevre Düzeni Planı
1993	Gümüşhane Zigana Kayak Merkezi Çevre Düzeni Planı
1994	Çorlu Büyükkarıştıran Çevre Düzeni Planı
1994	Edremit Körfezi Kıyı Kesimi Çevre Düzeni Planı
1994	İskenderun Körfezi ve Yakın Çevresi Çevre Düzeni Planı
1994	Aksaray Hasandağı Kış Sporları Ve Kayak Merkezi Çevre Düzeni Planı
1994	Gölköy-Abant Gölü Ve Yakın Çevresi Çevre Düzeni Planı
1994	Temelli Malıköy Çevre Düzeni Planı
1995	Kuzey Çanakkale Kıyı Kesimi Çevre Düzeni Planı
1995	Güneybatı Ankara Çevre Düzeni Planı (İptal Edildi)
1995	Yakacık Yuva Çevre Düzeni Planı
1996	Gelibolu Yarımadası Saros Körfezi Çevre Düzeni Planı
1996	Tahtalı Barajı Su Toplama Havzası Çevre Düzeni Planı
1996	Filyos Vadisi Zonguldak Çevre Düzeni Planı
1996	Kızılırmak Deltası Samsun Çevre Düzeni Planı
1997	Ömer ve Gecek Kaplıcaları Turizm Merkezi Çevre Düzeni Planı
1998	Bursa 2020 Yılı 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı
1998	Çubuk Akyurt Koridoru Çevre Düzeni Planı
1999	Kuzeydoğu ve Güney Gelişim Bölgeleri Çevre Düzeni Planı
1999	Adapazarı Kuzey Gelişim Bölgesi Çevre Düzeni Planı
2001	Ürgüp Çevre Düzeni Revizyon Planı
2002	Selçuk Çevre Düzeni Planı Revizyonu ve Selçuk Pamucak 1 ve 2 Nolu Turizm Merkezi Çevre Düzeni Planı Revizyonu
2002	Ordu Çambaşı Yaylası Turizm Merkezi Çevre Düzeni Planı

2002	İzmir Seferihisar Çevre Düzeni Planı Revizyonu
2002	İzmir Tahtalı Barajı Su Toplama Havzası Çevre Düzeni Planı
2002	Bodrum Çevre Düzeni Planı Revizyonu
	Çorlu-B.Karıştıran (Revizyon) 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı
	Muğla-Su Ürünleri Master Planı 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı
	Güney Çanakkale Kıyı Kesimi (Revizyon) 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı
	Bodrum Yarımadası (Revizyon) 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı
	Kapadokya Revizyonu 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı

EK 2. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylanan Çevre Düzeni Planları (Çevre Bakanlığı, 2002) (cevreorman.gov.tr, 2006)

Onay Tarihi	Adı
2001	Çeşme (İzmir) Çevre Düzeni Revizyon Planı
2001	Çanta (İstanbul) Çevre Düzeni Planı
2001	Osmaniye KSS Çevre Düzeni Planı
2001	Bursa Batı Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı
2001	Buca OSB (İzmir) Çevre Düzeni Planı
2001	Mersin Katı Atık Düzenli Depolama Alanı Çevre Düzeni Planı
2001	Yenişehir (Bursa) Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı
2001	Ordu Kıyı Kesimi Çevre Düzeni Planı
2001	Gebze ve Yakın Çevresi Çevre Düzeni Planı
2001	Antalya Büyükşehir Belediyesi Katı Atık Deponi Alanı Çevre Düzeni Planı
2001	Kuşadası-Davutlar-Güzelçamlı Çevre Düzeni Planı
2001	Gökova Körfezi Çevre Düzeni Planı
2001	Fethiye-Dalaman Çevre Düzeni Planı
2001	Tekirdağ Çevre Düzeni Planı
2003	Sapanca Gölü Havzası Çevre Düzeni Planı
2004	Ergene Havzası Trakya Alt Bölgesi Çevre Düzeni Planı (1/100 000)
2004	Gebze İlçesi Çevre Düzeni Planı
2004	Kocaeli Merkez ve Yakın Çevresi Çevre Düzeni Planı
2004	Çerkezköy-Çorlu-Marmaracık-Büyükkarıştıran-Muratlı Çevre Düzeni Planı

2004	Kocaeli Kandıra Çevre Düzeni Planı
2004	Kocaeli Körfez ve Çevresi Çevre Düzeni Planı
2004	İçel-Kazanlı Çevre Düzeni Planı
2004	Konya-Karapınar Hotamış Çevre Düzeni Planı
	Eğirdir Gölü Çevre Düzeni Planı
	Beyşehir Gölü Çevre Düzeni Planı
	Bafa Gölü Çevre Düzeni Planı

EK 3. Çevre Düzeni Planları ile ilgili Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı ve İl Özel İdareleri Arasındaki Yetki Kargaşasının Tarihsel Süreci

ÇEVRE ve ORMAN BAKANLIĞI		BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI
1	2872 Sayılı Çevre Kanunu 11.08.1983 tarih ve 18251 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.	
2		Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri hakkında Kanun Hükmünde Kararname Karar No: 180 Karar Tarihi: 13.12.1983 Yetki Kanunun Tarihi ve Nosu: 17.06.1982-2680 14.12. 1983 tarih ve 18251 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.
3		13.12.1983 tarihli ve 180 sayılı Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Karar No: 209 Karar Tarihi: 8.6.1984 Yetki Kanununun tarihi ve nosu: 17.06.1982-2680 14.12.1983 tarih ve 18251 sayılı Resmi gazetede yayımlanmıştır.
4		3194 sayılı İmar Kanunu Kabul tarihi: 3.5.1985 9.5.1985 tarih ve 18749 sayılı Resmi gazetede yayımlanmıştır.
5		İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik 2.11.1985 tarih ve 18749 Mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

6	Anayasa Mahkemesi 11.12.1986 Gün ve 1985/11 Esas No: 1986/29 Karar Nolu Kararı 18.4.1987 Tarih Ve 19435 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanmıştır. "Fiziksel planlama ile ilgili merkezi otorite Bayındırlık ve İskan Bakanlığı olduğu, yerel yönetimler ve valiliklerin kastedilmesi gerektiği 3194 sayılı İmar Kanunu dayanak gösterilerek açıklanmıştır."	
7	Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname Karar no: 383, Karar tarihi: 19.10.1989 Yetki Kanununun tarihi ve Nosu: 12.03.1986-3268 9.4.1987-3347, 12.10.1988-3479, 01.06.1989-3569 13.11.1989 tarih ve 20341 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.	
8		22.02.1990 tarih ve 1-12-315-03205 sayılı Genelge Çevre Düzeni Planlarının Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca onaylanacağı hakkında
9	Çevre Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Karar No: 443 Karar Tarihi: 28.08.1991 Yetki Kanunun tarihi ve no'su: 6.6.1991-3755 21.08.1991 tarih ve 20967 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.	30.9.1991 tarih 1906/18565 sayılı Çevre Düzeni Nazım İmar Planları konulu Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Genelgesinde Çevre Bakanlığının Kuruluş ve görevleri Hakkında KHK' nin 20 maddesine atıfta bulunarak Çevre Bakanlığının görevleri arasında sayılan ekolojik amaçlı çevre düzeni planları ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yapılan ve onaylanan Çevre Düzeni Nazım İmar planları konusunun karıştırılmaması ve herhangi bir kargaşanın yaşanmaması konusunda
10		22.4.1993 tarih ve 677/7731 sayılı Genelge Çevre Düzeni Planı değişikliği taleplerinde uyulması gereken hususlar hakkında
11	26.4.1999 tarih ve 1991/11 sayılı genelge Çevre Düzeni planı yapılması, ilavesi, revizyonu ve tadilatı ile görüş ve onay işlemlerinde Çevre Bakanlığının yetkili olduğu hakkında	
12	6.5.1999 tarih ve 1335/3497 sayılı Genelge 26.04.1999 tarih ve 1999/11 sayılı Genelgenin durdurulması hakkında	
13		24.05.1999 tarih ve sayılı genelge Çevre Düzeni Planlarının yapılması, revizyonu, ilavesi ve tadilatı ile ilgili görüş ve onay işlemlerinin 3194 sayılı İmar Kanununun 9.Maddesi uyarınca Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yürütüldüğü hakkında

14		İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapan Yönetmelik 2.9.1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. 3.madde 10.fıkra da çevre düzeni planı tanımı yapılmıştır.
15		1.8.2000 tarih ve 1454/17630 sayılı Genelge 2.9.1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan yönetmeliğin uygulanması hakkında
16	Danıştay 6. Daire Başkanlığının 8.3.200 Tarih Ve 1999/6551 Esas Nolu Kararı Dava İzsu Genel Müdürlüğü tarafından Bayındırlık ve İskan Bakanlığı aleyhine 1/25000 ölçekli Tahtalı Barajı Çevre Düzeni Revizyon İmar Planının iptali için açılmıştır. Karar Özeti: Çevre Düzeni Planlarının Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yapılan ve onaylanan planlar olduğu belirtilmektedir.	
17	2000/19 sayılı Genelge, Çevre Düzeni Planı yapılması, ilavesi, revizyonu ve tadilatı ile görüş ve onay işlemlerinde Çevre Bakanlığının yetkili olduğu hakkında	
18		29.09.2000 tarih ve 1865/22976 sayılı Genelge Çevre Düzeni Planlarının yapılması, revizyonu, ilavesi ve tadilatı ile ilgili görüş ve onay işlemlerinin 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 9. Maddesi uyarınca Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yürütüldüğü hakkında
19	25.10.2000 tarih ve 2000/22 sayılı Genelge Çevre Düzeni Planlarını Çevre Bakanlığından başka hiçbir kurumun onaylamayacağı hakkında	
20	Çevre düzeni planı yapılmasına dair yönetmelik 4.11.2000 tarih ve 24200 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.	
21	Danıştay 6.Daire Başkanlığının 18.01.2001 Tarih ve 1999/6441 Esas No ve 2001/347 Karar No'lu Kararı Dava TMMOB Şehir Plancıları Odası tarafından Bayındırlık ve İskan Bakanlığı aleyhine 2.9.1999 Tarih Ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkındaki Yönetmelik" in iptali için açılmıştır. "Karar özeti: Çevre düzeni planlarının Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yapılan ve onaylanan planlar olduğu şeklinde düzenleme getirilmesine ilişkin dava konusu yönetmelikte hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmektedir."	
22	Danıştay 6. Daire Başkanlığı'nın 22.01.2001 Tarih ve 1999/6436 Esas No ve 2001/382 Karar No'lu Kararı Dava İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından Bayındırlık ve İskan Bakanlığı aleyhine 2.9.1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "imar planı yapılması ve değişiklikleri-	

	ne ait esaslara dair yönetmelikte değişiklik yapılması hakkındaki yönetmelik'in iptali için açılmıştır. "Karar özet: Çevre düzeni planlarının Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yapılan ve onaylanan planlar olduğu şeklinde düzenleme getirilmesine ilişkin dava konusu yönetmelikte hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmektedir."	
23	Danıştay 6. Daire Başkanlığı'nın 30.01.2001 Tarih ve 2001/28 Esas No ve 2001/582 Karar No'lu Kararı Dava Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından Çevre Bakanlığı aleyhine 4.11.2000 Tarih ve 24220 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Çevre Düzeni Planlarının Yapılmasına Dair Yönetmeliğin" iptali için açılmıştır. "Karar Özeti: Aynı tüzel kişiliği temsil eden Bakanlıklar arasındaki yetki ve diğer nedenlerle ortaya çıkan uyuşmazlıkların Bakanlar Kurulu ve Başbakanlıkça çözülmesi gerektiği belirtilerek incelenmeksizin ret edilmiştir."	
24	Danıştay 6. Daire Başkanlığı'nın 28.02.2001 Tarih ve 2001/1249 Esas No ve 2001/582 Karar No'lu Kararı Dava Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından Bayındırlık ve İskan Bakanlığı aleyhine 2.9.1999 Tarih ve 23804 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik'in iptali için açılmıştır. "Karar özet: Çevre düzeni planlarının Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yapılan ve onaylanan planlar olduğu şeklinde düzenleme getirilmesine ilişkin dava konusu yönetmeliğin 2. maddesinde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmektedir."	
25		Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik 17.03.2001 Gün ve 24345 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.
26	Avrupa Birliğinin Müktesabatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı 24.3.2001 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Programın Bölgesel Politikalar bölümünde "Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ülkemizde bölgesel planların bir alt ölçeği olan 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planlarından sorumlu Bakanlıktır" denilerek yetkinin Bayındırlık ve İskan Bakanlığında olduğu Bakanlar Kurulu kararı ile bir kez daha karara bağlanmıştır.	
27	30.03.2001 tarih ve 2001/8 sayılı Genelge Çevre Düzeni Planı yapılması, ilavesi, revizyonu ve tadilatı ile görüş ve onay işlemlerinde Çevre Bakanlığının yetkili olduğu hakkında	
28		14.5.2001 tarih ve 1044/12161 sayılı Genelge Çevre Düzeni Planlarına ilişkin işlemlerin 17.3.2001 tarihli Yönetmelik kapsamında yapılacağı hakkında
29		31.5.2001 tarih ve 1044/12162 sayılı Genelge 17.3.2001 gün ve 24345 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Yönetmeliğin uygulaması hakkında
30	Danıştay 6. Daire Başkanlığının 31.5.2001 tarih ve 2001/65 Esas no'lu Ara Kararı Dava İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından Çevre Bakanlığı aleyhine 4.11.2000 tarih ve 24220 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Çevre Düzeni Planlarının Yapılması Esaslarına Dair Yönetmeliğin" iptali için açılmıştır.	

	"Karar özeti: Çevre düzeni planlarının özel çevre koruma bölgesi ilan edilen yerlerde 444 sayılı kanun hükmünde kararnameye göre Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığınca bunun dışındaki yerlere ilişkin çevre düzeni planları Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yapılacağı ve söz konusu yönetmeliğin iptalinde hukuki dayanak bulunmadığı belirtilmektedir."	
31	Danıştay 6. Daire Başkanlığının 31.5.2001 Tarih ve 2001/2097 Esas No'lu Ara Kararı Dava Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Tarafından Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Aleyhine 17.3.2001 Tarih Ve 24345 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Plan Yapımı Esaslarına Dair Yönetmeliğin İptali İçin Açılmıştır. "Karar Özeti: Plan yapımı esaslarına dair yönetmeliğin kanun hükmünde kararname ile her ölçekteki plan yapma yetkisinin Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığına verildiği Özel Çevre Bölgelelerinde geçerli olmadığı ve bu bölgelerde uygulanmayacağı sonucuna varıldığından dava konusu yönetmelikte hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmektedir."	
32	13.6.2001 Tarih ve 2001/15 sayılı Genelge Çevre Düzeni Planı yapılması, ilavesi, revizyonu ve tadilatı ile görüş ve onay işlemlerinde Çevre Bakanlığının yetkili olduğu ve aksine işlem yapanların hakkında yasal işlem yapılacağı hakkında	
33	Danıştay 6. Daire Başkanlığının 13.7.2001 Tarih ve 2000/7281 Esas No'lu Ve 2001/347 Karar Nolu Kararı Dava İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından Bayındırlık ve İskan Bakanlığı aleyhine 20.9.2000 tarih ve 24185 sayılı resmi gazetede yayımlanan "İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine ait Esaslara Dair Yönetmelik'e eklenen geçici maddenin iptali için açılmıştır. "Karar özeti: Anayasa ve yasalarla verilmemiş yetkilerin yönetmelikle değiştirilemeyeceği, çevre düzeni planlarının onaylama yetkisinin Bayındırlık ve İskan Bakanlığında olması gerekçesi ile söz konusu maddenin yürütülmesinin durdurulması hakkında"	
34	4.9.2001 Tarih ve 2001/120 sayılı Genelge Çevre Düzeni Planı yapılması, ilavesi, revizyonu ve tadilatı ile görüş ve onay işlemlerinde Çevre Bakanlığının yetkili olduğu hakkında	
35	Başbakanlığın (Kanunlar Ve Kararlar Genel Müdürlüğü) 5.11.2001 5189 Sayılı Yazısı Danıştay 6. Daire Başkanlığında devam eden davalar sonuçlanıncaya kadar yetkinin Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nda olduğu hakkında	
36		13.12.2001 Tarih ve 2900/28390 sayılı Genelge Danıştay 6. Daire Başkanlığında devam eden davalar sonuçlanıncaya kadar plan onaylama yetkisinin Bayındırlık ve İskan Bakanlığında olduğu hakkında
37		1.3.2002 Tarih ve 426/3969 sayılı Genelge Danıştay 6. Daire Başkanlığında devam eden davalar sonuçlanıncaya kadar plan onaylama yetkisinin Bayındırlık ve İskan Bakanlığında olduğu hakkında

38	Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü Başkan Bülent Ecevit imzalı 13.8.2002 tarihli 4460 nolu yazı ile yetki karmaşıklığı çözülene kadar Çevre Düzeni Planında sorumlu bakanlığın Bayındırlık ve İskan Bakanlığı olduğu hakkında 5.11.2001 tarihli 5189 sayılı yazıyı işlemiden kaldırmıştır.	
39		23.9. 2002 tarih ve 19037 sayılı Genelge ile Başbakanlığın 13.8.2002 gün ve 4460 sayılı yazısında yer alan Danıştay 6. Dairesinin 25.6.2002 gün ve E: 2002/65 K: 2002/3681 sayılı Kararına atıfta bulunarak "bu davada Bayındırlık ve İskan Bakanlığının iddialarına itibar edilmediği" şeklinde yer alan ifadenin yanlış anlaşılmalara neden olabileceği, bahsi geçen kararların tümünde Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Çevre Düzeni Planlarında yetkisinin bulunmadığına ilişkin bir ifade yer almadığından dolayı çevre düzeni planlarını onaylama ve yetkisinin halen Bayındırlık ve İskan Bakanlığına ait olduğu hakkında.
40	23.06.2003 tarih ve 2003/1 sayılı genelgede Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 4856 sayılı Kanunun 2. inci maddesinin (h) fıkrasında ve 10 uncu maddesinin (c) fıkrasına göre çevre düzeni planlarını hazırlamak veya hazırlatmak, onaylamak ve uygulanmasını sağlamak görevinin Bakanlığın yetkisi ve sorumluluğuna verilmiş olduğu; ancak, 06.06.2003 tarih ve 4864 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 11. Maddesi gereğince "08.05.2003 tarihinden önce onaylanmak üzere Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na intikal ettirilmiş bulunan planlarla ilgili iş ve işlemler, Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca tamamlanarak onaylanır." hükmü getirildiği için çevre düzeni planları yapma ve uygulama yetkisinin 08.05.2003 tarihinden itibaren Çevre ve Orman Bakanlığında olduğu hakkında.	

41	5302 sayılı İl Özel İdareleri Kanunu'nun 6. maddesi (a) ve (b) bendi ikinci fıkrasına atıf yapılarak il çevre düzeni planı yapma yetkileri olduğu ancak aynı kanunun "Uygulanmayacak Hükümler" kısmında 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanununun yer almadığı için Çevre ve Orman Bakanlığının plan yapım ve onay yetkilerinin korunduğu hakkında	İl Özel İdareleri: 4 Mart 2005 tarihli 25745 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5302 sayılı İl Özel İdareleri Kanununun 6. maddesi (a) ve (b) bendine göre İl çevre düzeni planı; valinin koordinasyonunda, büyükşehir belediyeleri, diğer illerde il belediyesi ve il özel idaresi ile birlikte yapıp, İl çevre düzeni planının belediye meclisi ile il genel meclisi tarafından onaylanacaktır.
42	26.4.2006 tarihinde kabul edilen "5491 sayılı Çevre Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun" ile bölge ve havza bazında 1/50.000-1/100.000 ölçekli çevre düzeni planları yapma, onama yetkisinin Çevre ve Orman Bakanlığında olduğu hükme bağlanmıştır	

Kaynak: (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2002)(Çevre ve Orman Bakanlığı, 2006)(yerelnet,2006)

Kaynakça

- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (1995), Belediyeler İmar, Altyapı, Konut Rehberi, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Teknik araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Hazırlayan: ODTU Mustafa N. Parlar Eğitim ve Araştırma Vakfı, Yayın NO: 80, Ankara.
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (1998), Onaylı Çevre Düzeni Planları, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Teknik Araştırma Genel Müdürlüğü İmar Proje Dairesi Başkanlığı basılmamış notlar, Ankara.
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (2002), Onaylı Çevre Düzeni Planları, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Teknik Araştırma Genel Müdürlüğü İmar Proje Dairesi Başkanlığı basılmamış notlar, Ankara.
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (2002a), Bilgi Notu, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Teknik Araştırma Genel Müdürlüğü İmar Proje Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Çevre Bakanlığı (2002), ÇED ve Planlama Daire Başkanlığı Basılmamış Bilgi Notu, Ankara.
- Çevre Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı (1998), Çevre Düzeni Planları Onay Yılları Basılmamış Listeleri, Ankara.
- DPT (2006-1), 9.Kalkınma Planı, Ankara (<http://www.dpt.gov.tr>) (22.12.2006)
- DPT (2006-2), Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 24 Ocak 2006, Ankara (<http://www.dpt.gov.tr>) (22.12.2006)

- Eke, Feral (1995), Kıyı Mevzuatının Gelişimi ve Planlama, T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Yayın No: 77, Ankara.
- Ersoy, Melih (2006), Üst Ölçek Planlama Sorunsalı, Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, 7-8 Eylül 2006, TEPAV-ODTÜ, Ankara. (<http://www.tepav.org>) (12.12.2006)
- Odabaş, Yılmaz (2006), Çevre Planı Çevre Politikasına Engel, <http://www.takagazete.com/newsdetails.php?newsid=1450>
- Oğuz, Filiz, Çakılcıoğlu, Mehmet (2002), 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planlarının Yapım Yetkisi Karmaşası, (<http://www.kentli.org/makale/25.000.htm>) (16.9.2002)
- Şahin, Zafer (2006), Kentsel Dönüşüm Yuvarlak Masa Toplantısı, Dosya 01, Kentsel Dönüşüm Tartışmaları-1, Bülten 40, Mayıs-Haziran 2006, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara.
- Tekinbaş, Belma (1995), Mücavir Alanlar ve Fiziksel Planlama, Fen Adamları Yetiştirme ve Geliştirme Kursu Ders Notu, T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, syf: 30,31 Yayın No: 69, Ankara
- TMMOB (2006), Makine Mühendisleri Odası, Trakya'da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu Sonuç Bildirgesi, 30 Ocak 2006,
- Tuncer, Mehmet (2000), "Geleceği Planlamak" Dünya Şehircilik Günü 24. Kollokyumu, (6-8 Kasım 2000), TMMOB Şehir Plancıları Odası, İzmir İleri teknoloji Enstitüsü (İYTE) ve Dokuz Eylül Üniversitesi (DEÜ) Şehir ve Bölge Planlama Bölümü (<http://www.haberbilgi.com>) (21.9.2002)
- Uyar, Necati (2006), Büyükşehirlerde karmaşa sürüyor, Kent yazıları, <http://www.evrensel.net/05/12/13/kose.html#5> (26.12.2006).
- Ünal, Erol (1996), İmar Planlama ve Uygulama, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Yayın No: 85, Ankara.
- <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/mevzuat/metinx.asp?mevzuatkod=1.5.3194&sourceXmlSearch> (12.12.2006)
- <http://www.gmtr.com.tr/index.php?action=displayNewsItem&ID=2048> (29.12.2006)
- http://www.peyzajmimoda.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=338&tipi=2&sube=4 (26.12.2006)
- <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/mevzuat/metinx.asp?MevzuatKod=1.5.2872&sourceXmlSearch> (9.12.2006)
- <http://www.cevre.gov.tr/birimler/cedp/cdp.htm> (2006)
- <http://www.tmob.org.tr/modules.php?op0modload&name0newsfile=article&sid=1092mde=t> (28.12.2006)
- <http://www.bayindirlik.gov.tr> (10.2006)
- <http://www.cedgm.gov.tr/cevreatlasi/cevredurum.pdf> (12.12.2006)
- <http://www.cevreorman.gov.tr> (15.12.2006)
- <http://www.cedgm.gov.tr/cdplanlari.htm> (15.12.2006)

www.ockkb.gov.tr/TR/icerik.ASP?ID=143, (22.12.2006)
http://www.yerelnet.org.tr/yy_mevzuati/tuze_detay.php?kod=28&turu=KA,
(12.12.2006) <http://www.gap.gov.tr/Turkish/Fplan/imarpl.html> (14.12.2006)
<http://www.bayindirlik.gov.tr> (9.2002)
<http://www.cevre.gov.tr> (9.2002)
<http://www.cevre.gov.tr/birimler/cedp/cdp.htm> (9.2002)
<http://www.cevre.gov.tr/cevrehukuku/cevreduzeniplani.htm> (9.2002)
<http://www.cevre.gov.tr/birimler/cedp/cdp.htm> (9.2002)

Kanunlar

2872 Sayılı Çevre Kanunu

26.4.2006 tarihinde kabul edilen “5491 sayılı Çevre Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun

4 Mart 2005 tarihli 25745 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu

Yönetmelikler

2.9.1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Yönetmelik”

2.9.1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından hazırlanan “İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapan Yönetmelik”

4.11.2000 tarih ve 24220 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Çevre Bakanlığı tarafından hazırlanan “Çevre Düzeni Planlarının Yapılması Esaslarına Dair Yönetmelik”

4.11.2000 tarih ve 24200 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan “Çevre düzeni planı yapılmasına dair yönetmelik”

17.03.2001 tarih ve 24345 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından hazırlanan “Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik “

Genelgeler

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’nın 22.02.1990 tarih ve 1-12-315-03205 sayılı Genelgesi

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’nın 24.05.1999 tarih ve sayılı Genelgesi

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’nın 1.8.2000 tarih ve 1454/17630 sayılı Genelgesi

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın 29.09.2000 tarih ve 1865/22976 sayılı Genelgesi
Çevre Bakanlığı'nın 25.10.2000 tarih ve 2000/22 sayılı Genelgesi
Çevre Bakanlığı'nın 4.11.2000 tarih "Çevre Düzeni Planlarının Esaslarına Dair" Genelgesi
Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 30.03.2001 tarih ve 2001/8 sayılı Genelgesi
Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın 14.5.2001 tarih ve 1044/12161 sayılı Genelgesi
Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın 31.5.2001 tarih ve 1044/12162 sayılı Genelgesi
Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 13.6.2001 Tarih ve 2001/15 sayılı Genelgesi
Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 4.9.2001 Tarih ve 2001/120 sayılı Genelgesi
Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın 13.12.2001 Tarih ve 2900/28390 sayılı Genelgesi
Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın 1.3.2002 Tarih ve 426/3969 sayılı Genelgesi
Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın 23.9. 2002 tarih ve 19037 sayılı Genelgesi
Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 23.06.2003 tarih ve 2003/1 sayılı Genelgesi

Resmi Yazılar

Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 27 Ekim 2003 tarih 1970-22877-716 sayılı yazısı
Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 11 Aralık 2003 tarih 1091-10572 sayılı yazısı
Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 4 Mart 2004 tarih, 1091-10572 sayılı yazısı
Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 25 Nisan 2005 tarih, 2097-23859 sayılı yazısı
İller Bankası'nın 2.2.2006 tarih 3607 sayılı yazısı
İller Bankası'nın 23.06.2006 tarih, 26910 sayılı yazısı
Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 14.07.2006 tarih, 5526 sayılı yazısı
İller Bankası'nın 11.09.2006 tarih 39217 sayılı yazısı
Hatay Valiliği'nin 27.11.2006 tarih, 4856 sayılı yazısı